

UNIVERZITA KARLOVA

Filozofická fakulta

Katedra psychologie

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Simona Hendrychová

**Osobní pohoda ve vztahu k náboženské
příslušnosti**

**Well-being in relation to the religious
faith**

Praha 2020

Vedoucí práce: PhDr. Iva Štětovská, Ph.D.

Poděkování

Děkuji PhDr. Ivě Štětovské, PhD. za podnětné připomínky a její příjemný a klidný přístup při vedení této práce. Také bych ráda poděkovala všem respondentům a jedincům, kteří pomohli šířit můj dotazník.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 26. 7. 2020

.....
Simona Hendrychová

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá specifiky vztahu osobní pohody a příslušnosti ke katolicismu, judaismu a ateismu. Klade si otázku, zda se liší osobní pohoda věřících a ateistů. Oproti dřívějším výzkumům se práce věnuje osobní pohodě u konkrétní náboženské skupiny a ne jen u věřících obecně. V literárně-přehledové části lze nalézt bližší pohled na jednotlivé potenciální mediátory tohoto vztahu, jako například smysl, sociální identitu a emoce. Dále se práce věnuje vztahu religiozity a osobní pohody u katolíků a židů. Obě náboženství se liší jak ve své víře, tak v náboženské praxi. Mezi tyto rozdíly může patřit obraz boha, představa posmrtného života či organizace náboženského života.

Ve výzkumné části jsou formulovány hypotézy stanovené na základě literárně-přehledové části a zodpovězeny statistickou analýzou získaných dat. Kvantitativní výzkum byl realizován ve formě online dotazníkového šetření za použití tří standardizovaných dotazníků a dodatečných otázek na náboženskou praxi, víru a identitu. V souladu s citovanými studiemi byl zjištěn signifikantní vztah mezi náboženskou praxí a vnitřní religiozitou. Dále byl potvrzen signifikantní vztah mezi osobní pohodou a souhlasem věřícího s náboženskými obsahy jeho víry.

Klíčová slova

osobní pohoda, religiozita, katolicismus, judaismus, ateismus

Abstract

This bachelor thesis deals with the specifics of the relation between well-being and affiliation to Catholicism, Judaism and atheism. It asks a question, whether well-being of believers and nonbelievers differs. Compared to previous research this thesis focuses on well-being of specific religious groups not of believers generally. In the theoretical part we can find closer look at each potential mediators of this relation such as meaning, social identity and emotions. Furthermore, the thesis pursues the relation of religiosity and well-being of Catholics and Jews. Both religions differ in their faith and religious praxis. Among these differences we can count God image, concept of the afterlife or organization of the religious life.

In the empirical part the hypotheses are formed based on the theoretical part and they are answered with the statistical analysis of the obtained data. The quantitative research was conducted in the form of online questionnaire survey including three standardized questionnaires and additional questions on religious praxis, faith and identity. In correspondence with the cited studies there was detected a significant relation between religious praxis and intrinsic religiosity. Moreover, a significant relation between well-being and agreement of the believer with religious contents of his faith was confirmed.

Keywords

well-being, religiosity, Catholicism, Judaism, atheism

Obsah

Úvod	1
Literárně-přehledová část	3
1. Vymezení pojmů a konceptů.....	3
1.1. Osobní pohoda (well-being)	3
1.2. Psychologický well-being (PWB).....	4
1.3. Náboženství	5
1.4. Religiozita.....	5
1.4.1. Doxis a praxis	6
1.4.2. Spiritualita	7
2. Mediátory	8
2.1. Sociální a psychologická podpora.....	8
2.2. Sociální identita.....	9
2.3. Náboženský coping	10
2.4. Náboženství jako kultura	11
2.5. Smysl.....	12
2.6. Morálka.....	13
2.7. Emoce	14
2.8. Úbytek věřících.....	16
3. Zkoumané náboženské skupiny.....	18
3.1. Křesťanství.....	18
3.2. Židovství.....	18
3.3. Ateismus	18
3.4. Porovnání ateistů a věřících.....	20
4. Specifika jednotlivých náboženství.....	22
4.1. Obraz boha	22
4.2. Posmrtný život	22
4.3. Modlitby	23
4.4. Půst	23
4.5. Bohoslužba	24
4.6. Pout'	24
4.7. Svátky	24
5. Mezikulturní srovnání.....	26

5.1. Náboženství v české společnosti.....	26
Výzkumná část.....	28
6. Cíl výzkumu	28
6.1. Formulace hypotéz	28
7. Design výzkumného projektu.....	30
7.1. Sběr respondentů.....	30
7.2. Výzkumné metody	31
7.2.1. Škála náboženské orientace (ROS).....	32
7.2.2. Škála psychologického well-beingu (RPWB)	33
7.2.3. Škála spokojenosti se životem (SWLS)	34
7.2.4. Nestandardizovaný dotazník k náboženské praxi	34
7.3. Metody zpracování a analýzy dat.....	36
7.4. Etické aspekty výzkumu	36
8. Výzkumný soubor	38
9. Výsledky	40
10. Diskuze	44
Závěr.....	46
Seznam použité literatury	48
Seznam tabulek	56
Seznam zkratk	57
Příloha 1. Dotazník pro věřící.....	I
Příloha 2. Dotazník pro ateisty.....	XXII

Úvod

Náboženství je součástí lidských životů již odnepaměti. O jeho funkci a původu existuje mnoho teorií, ale žádná není přijímána širokou veřejností. O jeho postavení v životě jednotlivce a možných implikacích pro jedincovo štěstí či osobní pohodu bylo také napsáno nepřehledné množství článků (např. Cohen, Johnson, 2011; Galen, Kloet, 2010; Newman, Graham, 2018) odborné i laické literatury. Důkazem může být 2 260 000 výsledků na Google Scholar při zadání hesel „well-being“ a „religion“.

Jelikož je koncept well-beingu úzce spojen s mentálním zdravím, vycházím z předpokladu, že člověk je *bio-psycho-socio-spirituální jednotou* (Mauk, Schmidt, 2004, s. 3), proto otázky víry lze zkoumat ve vztahu k psychickému zdraví jedince, potažmo k well-beingu.

Ve své metaanalýze studií na dané téma zjistili Hackney a Sanders (2003) pozitivní vztah mezi religiozitou a PWB, konkrétně v míře $r = 0,10$; $p < 0,0001$. Nejedná se o velký efekt, avšak jeho konzistentní projevení napříč studii nemůže zůstat bez povšimnutí.

Nedávná metaanalýza longitudiálních studií v této oblasti došla k malému, ale signifikantnímu číslu $r = 0,08$; $p < 0,0001$, jakožto efektu religiozity a spirituality na psychické zdraví, kdy aktivní účast a subjektivní důležitost náboženství pro jedince se ukazují jako nejsignifikantnější proměnné (Garssen, Visser, Pool, 2020).

Cílem této práce není pouze zmapování obecného vztahu náboženství a osobní pohody, ale nadstavbou oproti mnoha výzkumům je porovnání konkrétních náboženských skupin - katolíků, židů a ateistů. Většina výzkumů v této oblasti byla zaměřena na obecný vztah osobní pohody a náboženství či religiozity. Mezi jednotlivými náboženstvími však existují nebetyčné rozdíly, které není možné v analýze ignorovat a zobecňovat výsledky na všechny věřící, proto se věnuji konkrétním náboženským skupinám odděleně. Katolicismus a judaismus byly vybrány jako dvě abrahámovská náboženství s dlouhou historií v české společnosti.

Nejdříve se zaměřím na definování hlavních pojmů a konceptů vyskytujících se v této práci. Jak již bylo zmíněno, způsob vztahu náboženství a well-beingu je nejasný, proto se budu hlouběji zabývat mediátory tohoto vztahu. Dále představím katolicismus, židovství a ateismus s jejich specifiky ve vztahu k osobní pohodě. V závěru literárně-přehledové

části zmíním určité limitace zahraničních výzkumů a specifčnost českého prostředí. Dále přikročím k popisu výzkumného projektu a zpracování výsledků.

V práci je citováno dle normy APA (2010).

Literárně-přehledová část

1. Vymezení pojmů a konceptů

Téma této práce je protnutím dvou psychologických disciplín, konkrétně pozitivní psychologie a psychologie náboženství. V následující části představím pojmy esenciální pro mou práci, jimiž jsou koncepty well-beingu, religiozity a spirituality.

1.1. Osobní pohoda (well-being)

Mentální zdraví je operacionalizováno mnoha způsoby, ale zpravidla vždy najdeme koncepty zaměřené na přítomnost pozitivních atributů, jako je štěstí, spokojenost, well-being či nepřítomnost negativních atributů, například deprese či jakékoliv mentální poruch (Hayward, Krause, 2014).

Ve shodě se studiemi Kebzy a Šolcové (2003) překládám problematický termín well-being jako „osobní pohodu“. V této práci využívaná škála *Ryff's Psychological well-being* (RPWB) je řazena mezi ty komplexnější v měření tohoto konceptu (Kebza, Šolcová, 2005).

Dochází k častému zaměňování či přinejmenším k seskupování škál měřících well-being a štěstí (*happiness*), spokojenost se životem (*satisfaction with life*), kvalitu života (*quality of life*) či osobního rozvoje. Nutno také vzít do úvahy odlišnosti konceptů v pojmání vlastní kontroly jedince, dále nakolik jsou tyto koncepty trvalé v čase a do jaké míry je lidé považují za žádoucí ve svém životě (Kebza, Šolcová, 2005).

Well-being považuji za koncept, který neměří pouze aktuální rozpoložení, ale mapuje také různé oblasti života. Jeho silná stránka je především určování správného poměru pozitivních a negativních emocí a vědomí nutnosti určité negativní zkušenosti v životě, oproti čistě hedonickým přístupům. Zmíněné příbuzné koncepty proto můžeme vnímat jako dimenze komplexního pojetí well-beingu (Urban, 2016).

V tomto směru mi připadá užitečné použití škály společně s dotazníkem atribučních stylů, který poskytne důležitý náhled na tyto negativní zkušenosti a může také částečně vysvětlovat dosažené výsledky well-beingu (Kebza, Šolcová, 2005).

Výzkumy ukazují signifikantní souvislost osobní pohody s pozitivně hodnoceným zdravotním stavem, vyšší úrovní sebeuplatnění, interní lokalizace kontroly a vyšším vzděláním (Kebza, Šolcová, 2005).

V posledních letech byla v ČR pozornost věnována interdisciplinárnímu výzkumu, v mezinárodním kontextu označovanému jako „*science of well-being*” (Urban, 2016).

Jelikož je well-being velmi komplikovaným konceptem, vztahujícím se k všem oblastem života a subjektivnímu hodnocení a prožívání, je velmi těžké ho obsáhnout celý v měření. Nicméně i v odborné literatuře se tyto jednotlivé koncepty často zaměňují a výzkumů čistě na PWB není dostatečné množství pro vytvoření komplexního obrazu o problematice, proto v této práci budou využity i výzkumy, které pracují i s těmito příbuznými koncepty. Budou však terminologicky odlišeny.

1.2. Psychologický well-being (PWB)

Ve svém výzkumu k této bakalářské práci využívám koncept *psychologického well-beingu* (PWB). Existuje nicméně mnoho koncepcí a různých pohledů na well-being. Nejvyužívanějším je pravděpodobně *subjektivní well-being* (SWB) (Diener, 1984), či dále Seligman (2003) považuje za jedince s vysokým well-beingem jedince, který autenticky plně uplatňuje své silné stránky a ctnosti.

Koncept psychologického well-beingu rozpracovala C. Ryffová (1989), která identifikovala následujících šest dimenzí: *sebeříjetí (self-acceptance)*, *osobnostní růst (personal growth)*, *autonomie (autonomy)*, *pozitivní vztahy s druhými (positive relationships with others)*, *soulad s prostředím/osobní zvládnání (environmental mastery)* a *smysl života (purpose in life)*. Pro účely zkoumání daného konceptu vytvořila škálu psychologického well-beingu, kterou se budu blíže zabývat v empirické části.

Specificky vztah mezi religiozitou a PWB byl zdokumentován, ačkoliv na jiných náboženských skupinách, jako jsou muslimové (Fatima, Sharif, Khalif, 2018) či hinduisté (Joshi et al., 2008). Fatima, Sharif a Khalif (2018) zjistili signifikantní pozitivní vliv mediátorů na jednotlivé složky PWB, konkrétně přítomnost *self-efficacy*. Vzhledem k velkému kulturnímu rozdílu mi však závěry nepříjdou vhodné k zobecnění na českou populaci

Můžeme rozlišovat hedonický a eudaimonický well-being, kdy cílem hedonického vnímání je akumulovat pozitivky a štěstí, zatímco eudaimonický koncept je zaměřen více

na „naplnění či realizaci jedincova *daimon* neboli pravé podstaty”¹ (Ryan, Deci, 2001). Jednotlivé koncepty se velmi významně překrývají, ale koncept PWB lze zařadit spíše k eudaimonickému přístupu, zatímco SWB spíše k hedonickému (Diener, 1984; Newman, Graham, 2018; Ryff, 1989). V širším pohledu bychom pak mohli eudaimonický zařadit pod evaluační (*evaluative*), který označuje vnímání vlastního života jako celku (Graham, Crown, 2014).

Ve vztahu k well-beingu se ukazuje větší důležitost eudaimonické, než hedonické stránky náboženství (Graham, Crown, 2014). Toto dělení je známé a využívané i v ČR (Slezáčková, 2012, s. 24).

1.3. Náboženství

Říčan (2007, s. 33) s určitou nadsázkou podotýká, že náboženstvím můžeme označit předmět studia religionistiky, což je však definice kruhem.

Nejjasnější je zaměřit se na etymologii samotného slova „náboženství“. Jedná se o překlad latinského slova *religio*, které je pravděpodobně odvozeno od slova *ligare*, neboli vázat. Spojení *re-ligare* potom můžeme přeložit jako „vzájemně vázat“ (Říčan, 2007, s. 35). Proto můžeme říci, že náboženství je způsob obousměrného vztahu člověka a něčeho mimo něj.

Využiji proto definici, která mi připadá nejbližší tomuto pojetí, a to je definice Ivana Štampacha, který o náboženství mluví jako o „vztahu člověka k numinózní transcenci“ (1998, s. 30). *Numinózní transcenci* se zde myslí jakákoliv skutečnost, která nás přesahuje.

1.4. Religiozita

Říčan (2007, s. 39) pojem religiozita vymezuje jako „niterné náboženské prožívání a s ním spojené jednání“. Více sociologickým pojetím je pak chápání religiozity jako počtu lidí s určitým náboženským přesvědčením v dané populaci (Pechová, 2011, s. 14).

Jelikož ve svém výzkumu využívám *Škálu náboženské orientace (Religious orientation scale)*, vycházím z chápání a definice religiozity dle Allporta a Rosse (1967),

---

¹ Vlastní překlad autorky

kteří popsali daný koncept. Vymezuji dva druhy náboženské orientace, a to vnější (extrinšickou) a vnitřní (intrinšickou).

Pro jedince s vnější náboženskou orientací není náboženství hodnotou samo o sobě, ale slouží k zajištění bezpečí, pohodlí či statusu. Je tedy spíše instrumentem a je vnímána jako nezralá religiozita. Dalo by se říci, že člověk s extrinšickou religiozitou pouze využívá své náboženství (Allport, Ross, 1967).

U věřících s hlubokou zvnitřnělou orientací jsou všechny potřeby podřízeny náboženskému závazku. Náboženská víra se projevuje v celém přístupu k životu (Allport, Ross, 1967), a díky tomu plně nese dále zmiňované „výhody“, či přinejmenším díky její autenticitě je jedinec prožívá silněji.

1.4.1. *Doxis a praxis*

Musíme však také uvážit ty jedince, kteří označují náboženství jako důležitou část svého života, a přitom tento postoj aktivně neprojevují ve svém chování (např. modlitby, návštěva kostela). Proto je nutné rozlišovat mezi dvěma dimenzemi náboženství - *doxis* a *praxis*. (Snoek, 1999). Ne všichni autoři však přejímají tento pohled a často tyto 2 dimenze neodlišují, či minimálně nespecifikují. Dělení samozřejmě mohou být významně složitější, avšak neproduktivní pro účely této BP (Newman, Graham, 2018).

V *doxis*, respektive ve svém myšlenkovém systému a obsazích víry, se jednotlivá náboženství liší především koncepcí well-beingu, obrazem boha či bohů, představami posmrtného života a etickým učením (Newman, Graham, 2018).

V *praxis*, tedy ve specifickém náboženském chování a rituálech, lze rozlišit modlitbu, meditaci, půst, bohoslužbu, poutě na posvátná místa a oslavy svátků (Newman, Graham, 2018). Tento výčet není vyčerpávající, pouze reprezentativní.

V každém náboženství najdeme obměny těchto prvků a stránek života. Jednotlivé zmiňované kategorie a jejich variace mají specifický vztah k osobní pohodě věřícího. Proto se v následující části budu věnovat jejich konkrétním formám v křesťanství a židovství. Přístup ateisty k těmto aspektům se značně individuálně různí a je těžké zachytit jeho ucelený obraz.

Jednotlivá náboženství se liší dle toho, zda kladou důraz na *doxis* či *praxis*, kde pak rozdělujeme ortodoxní a ortopraktické náboženství (Cohen, 2009).

Židovství se ukazuje jako významně ortopraktické, protože dle síly a důslednosti praxe poznáme oddanost víře (Cohen, 2009). V subjektivním hodnocení religiozity se v židovství ukazuje praxe důležitější než víra. Praxe se projevuje jako jediný prediktor religiozity v porovnání s vírou a znalostí judaismu (Cohen, Siegel, Rosin, 2003). Křesťanství je však těžší vymezit tímto způsobem, protože v měření religiozity musíme zohlednit jak praxi, tak přesvědčení (víru) (Cohen, Siegel, Rosin, 2003).

Hayward a Krause (2014) identifikují ve zkoumání religiozity tři hlavní faktory, složky, či způsoby náhledu. Konkrétně to je organizovaná religiozita, kam patří především účast na bohoslužbách a církevních aktivitách, dále neorganizovaná či individuální religiozita, která zahrnuje četbu náboženských textů a modlitbu a posledním faktorem je subjektivně hodnocená důležitost náboženství pro jedince.

1.4.2. Spiritualita

Hlavní identifikovanou distinkcí mezi koncepty religiozity a spirituality je, že religiozita odkazuje více na organizované náboženství a vztahuje se k určité komunitě, i když jedinec nemusí být formálně členem. Spiritualita oproti tomu je zaměřena spíše na osobní vztah jedince k jakémukoliv transcendentnu bez zasazení do konkrétního náboženského rámce. Jedná se o velmi individualizovanou formu představy, vztahu a pocitu (Steger, Frazier, 2005). Tento koncept je proto velmi blízký vnitřní religiozitě (Allport, 1967).

V literatuře je odlišováno mnoho kombinací, kdy některé výzkumy vymezují skupiny jako religiózní nikoliv spirituální, religiózní a spirituální, dále spirituální a nikoliv religiózní či ani religiózní, ani spirituální (Garssen, Visser, Pool, 2020). Výzkumů zaměřených specificky na spiritualitu je celá řada (např. Cohen, 2002) a dokonce můžeme mluvit i o spirituálním well-beingu (Paloutzian, Ellison, 1982).

2. Mediátory

Tak jako lze rozdělit koncepty religiozity a well-beingu do určitých podsložek a popsat jejich specifické projevy, stejně komplikovaný je jejich vztah a interakce jednotlivých „podkategorií“. Dané koncepty lze operacionalizovat různými způsoby, jak již bylo naznačeno v předcházejících částech práce. Stejně tak lze operacionalizovat jejich vzájemný vztah a soustředit pozornost výzkumu na jednotlivé „podsložky“. Tyto možné způsoby vztahu religiozity a well-beingu lze nazvat *mediátory*. Jedná se o aspekty náboženského života, které mohou působit na well-being věřících, respektive mediovat či zprostředkovávat daný vztah. Náboženský život je velmi komplexní a je velmi těžké ho obsáhnout v celé jeho složitosti. Proto se v následující části zaměřím na ty nejvýznamnější mediátory.

V komplexní publikaci z roku 2012 se autoři snaží poskytnout náhled na kompletní problematiku a zhodnotit vztah well-beingu a religiozity, i s jejich mediátory. Po zhodnocení dostupné literatury dospívají k závěru, že existuje konzistentní a robustní vztah mezi náboženskou angažovaností (*religious involvement*) a dobrým duševním zdravím a vyšším well-beingem (Koenig et al., 2012).

Velmi široce pojatým výzkumem je studie Greena a Elliotta (2010), která rozlišuje různé stránky religiozity, konkrétně náboženskou příslušnost, náboženské chování, náboženskou víru a náboženskou identitu. Dalším přínosem této studie je kontrola různých faktorů působících na well-being jedince mimo náboženskou komunitu, jako je manželský status, zaměstnání či finanční status.

Slezáčková (2012) upozorňuje na velká specifika a odlišnosti jednotlivých náboženství. Identifikuje však určité faktory, které považuje za vlastní všem náboženstvím, ať se vyskytují v jakékoliv formě. Těmito hlavními body jsou etika, pozitivní emoce a smysluplnost (2012, s. 158-160). Každé z těchto kategorií se budu podrobněji věnovat v následujících částech.

2.1. Sociální a psychologická podpora

Sociální podpora náboženské skupiny by se dala označit za „evergreen“ mezi mediátory vztahu religiozity a well-beingu v dostupné literatuře. Je také již určitým všeobecně vyznávaným přesvědčením, že čím aktivnější je participace v náboženských

aktivitách, tím těsnější je napojení na skupinu poskytující silnější podporu (Hayward, Krause, 2014). Tento vztah není přítomný vždy. Lužný, Nešpor a kolektiv (2008, s. 47) si ve svém výzkumu všímají nízké interakce mezi členy církve při bohoslužbách.

Primární otázkou samozřejmě je, proč jedinec výrazně aktivně participuje na náboženských aktivitách? Může to být způsobeno jeho silným vnitřním přesvědčením. Tato participace však může být také rodinnou záležitostí a utužovat tak vztahy v rodině. Jedinec je tak více zakořeněn nejen v náboženské komunitě jako celku, ale i ve vlastní rodině. Není to však pravidlem. Velmi záleží na síle víry a motivaci k aktivnímu zapojení v náboženských aktivitách, o které se zmíním v pozdějších částech práce.

Mechanismus, na jakém sociální podpora facilituje nárůst well-beingu jedince je poměrně nejasný, ale lze ho přisoudit základní lidské potřebě příslušnosti ke skupině. V kontextu RPWB by se měl efekt projevit v dimenzi *pozitivních vztahů s druhými* (Ryff, 1989). Tento mechanismus musíme však dát do souvislosti i s velikostí komunity a možnostmi setkávání mimo klasické náboženské obřady, například ve formě dětských klubů či tematických akcí.

Dalším velmi důležitým prvkem je poskytovaná péče o duševní zdraví, nejen v otázkách víry, například ve formě pastorače. Náboženskou podporu můžeme měřit kupříkladu škálou *Religious Support Scale*, která operuje se třemi kategoriemi podpory: od náboženské komunity, náboženského vůdce a boha (Fiala, Bjorck, Gorsuch, 2002).

Sociální podpora samozřejmě není výsadou náboženských skupin a lze ji v nespočetných formách najít hojně i v ateistickém životě. Přítomnost sociálních vztahů je totiž velkým faktorem ve vztahu k well-beingu obecně, s nutným přihlédnutím k jejich kvalitě (Urban, 2016). Objevují se však důkazy na určitou „přidanou hodnotu“ specificky spirituální podpory v tomto kontextu, která v dlouhodobém hledisku může vést k většímu optimismu (Krause, 2002), pocitu blízkosti bohu (Krause, Hayward, 2013) a ke snížení pochybností v otázkách víry (Krause, Ellison, 2009).

2.2. Sociální identita

Organizované náboženství a příslušnost k určité náboženské skupině spolu nese podobné výhody a nevýhody jako příslušnost k jakékoliv jiné skupině. Specifika náboženské skupiny spočívají především v jejím silném sdíleném „přesvědčení“ a s tím

spojeném hlubším pochopením mezi jedinci. Sociální identita tak může hrát význačnou roli ve vztahu k duševnímu zdraví.

Víra není pouze osobní záležitostí, pokud ji aktivně praktikujeme a náležíme k určité denominaci. Náboženská identita a její vnímání společností je proto více spojeno s pozitivním efektem na PWB než náboženská praxe věřícího (Ibrahim, O'Neel, 2018).

Lze odlišovat věřící na základě důležitosti náboženské příslušnosti ve vztahu k celkové sociální identitě jedince, která je do velké míry odvislá od síly víry. Tato sociální identita se poté často projevuje i v praktickém životě, proto mnoho výzkumů z účasti na náboženském životě usuzuje na míru religiozity a důležitosti náboženství v životě jedince.

Speciálním příkladem jsou konvertité, pro které je jejich náboženské přesvědčení natolik důležité, že formálně přestoupí k dané náboženské organizaci, což může být mnohdy poměrný zdlouhavý a komplikovaná proces. Jedinec tak musí mít silnou motivaci, ať se jedná o vlastní silnou víru, či například o konverzi z partnerských důvodů.

2.3. Náboženský coping

V předchozích kapitolách byly probírány nepřímé důsledky náboženství jakožto skupiny. V následujících částech budou zmíněny přímé důsledky náboženských představ pro psychické zdraví. Jedná se především o náboženský coping (*religious coping*), posílení pocitu kontroly (*enhancing sense of control*), snížení životní nejistoty (*existential certainty reduction*) a z ní plynoucí úzkosti či konkrétně úzkosti ze smrti (*death anxiety*) (Hayward, Krause, 2014).

Náboženský systém přesvědčení může poskytnout rámec (*framework*), ukotvení a vysvětlení pro různé negativní události a zasadí je do širších souvislostí. Tento rámec je obsažen v dogmatice i žitém náboženství a neposkytuje pouze smysl, ale jako strukturovaný systém snižuje úzkost z nečekaných a nepříjemných situací. Jak však poukazují Farias et al. (2013), tento rámec není výsadou pouze věřících a vyskytuje se i u ateistů.

Hayward a Krause (2014) mluví o přerámování (*reframing*), které může zajistit efektivnější vyrovnávání se s nastalými událostmi. Zde však „přichází do hry” mnoho faktorů, zahrnujících například vážnost události, osobnostní rysy a jistotu ohledně víry před událostí. Nejreprezentativnějším příkladem budou pravděpodobně výpovědi

jedinců, kteří prošli koncentračním táborem za druhé světové války, jak o nich referuje nepřehledné množství literatury spolu s notoricky známým dílem V. E. Frankla *A přesto říci životu ano* (2018).

Je nutné mít také na paměti, že kvalitní náboženský coping lze vyvinout převážně v reakci na stresové události, proto se nemusí nutně odrážet v aktuálním well-beingu jedince v porovnání s okolím. Situace je však trochu složitější, jak poukazuje Kahneman a kolektiv (1999), kdy lidé v dobrých životních podmínkách sice mohou být šťastnější, než ti v horších podmínkách, ale zato potřebují vyšší úroveň potěšení či každodenních radostí, aby se subjektivně cítili šťastní. Dlouhodobé podmínky proto mohou měnit určitou základní hladinu osobní pohody.

Jistota je zajišťována na dvou úrovních. V osobním měřítku nám poskytuje již zmiňovaný rámec v palčivých existenciálních otázkách po smyslu života, posmrtném životě a původu vesmíru. Skupina lidí stejného vyznání slouží taktéž jako sociální bublina, takže jedinec má pocit porozumění a utvrzuje se tak ve svých přesvědčeních (Hayward, Krause, 2014). Míra jistoty je velmi důležitý prvek ve well-beingu (Galen, Kloet, 2010) a bude mu věnována bližší pozornost (viz kap. 3.4 Porovnání ateistů a věřících).

2.4. Náboženství jako kultura

Cohen a Hill (2007) se ve svém výzkumu blíže podívali na individuální a kolektivní stránku religiozity. Zjistili jinou korelaci vnitřní a vnější religiozity u katolíků a židů. Sociální aspekt náboženství a důležitost komunity je signifikantně vyšší v judaismu. Náboženství vnímají jako formu kultury. V tomto výzkumu se ukázala religiozita katolíků signifikantně vyšší než u židů (Cohen, Hill, 2007).

Autor si je vědom velké distinkce USA a vlivu vysokého individualismu na výsledky výzkumu. V této dimenzi opravdu existuje značný rozdíl mezi USA a ČR, kdy v Hofstedeho typologii kultur získalo USA v dimenzi individualismu 91 bodů, zatímco ČR pouze 58 (“Compare countries”). Tento individualismus je spojen s velkou oblíbeností protestantismus, jelikož protestantismus dává důraz na přímý vztah člověka k Bohu nemediovaný skrze církev (Cohen, Hill, 2007).

Jak judaismus, tak katolicismus jsou však vnímány jako kolektivistické náboženství, kdy komunita je důležitou součástí náboženské identity a náboženského života jedince (Cohen, Hall, 2005).

Jako projev individualismu religiozity je vnímána individuální víra a osobní vztah k bohu, a jako aspekty kolektivismu jsou zmiňovány sociální integrace v náboženské komunitě, rituály a tradice (Cohen, Hill, 2007).

Židovství je ve své tradiční podobě dědičným náboženstvím, proto je víra velmi úzce spojena s rodinou a potažmo širší komunitou, což může být důvodem, proč je židovství spíše kolektivistické než individualistické (Cohen, Hill, 2007).

Postavení a role náboženské skupiny v dané společnosti je určující pro psychické zdraví věřících. Pokud se jedná o minoritní sociální skupinu, má to velký dopad na sociální identitu či náboženský coping (Hayward, Krause, 2014). Dále pak je zajímavá interakce s většinovou společností. Náboženství tak může sloužit jako „narázník“ (*buffer*) proti nepřátelskému chování ze strany většinové společnosti (Bierman, 2006).

Ve své mezikulturní studii Lavrič a Flere (2008) zjistili, že způsob vztahu mezi PWB a religiozitou se liší v závislosti na kultuře. Sociální prostředí dané země a především religiozita na sociální úrovni ve spolupráci se specifickými mediátory mění daný vztah. Dospěli k závěru, že čím vyšší je religiozita ve společnosti, tím pozitivnější je vztah religiozity a well-beingu na úrovni jednotlivců.

2.5. Smysl

Smysl je často zmiňovaným faktorem či „benefitem“ náboženství. Otázkou však zůstává, proč by náboženství mělo poskytovat smysl, jakým způsobem a jakto, že je v plnění tohoto cíle tak úspěšné? A také, zda se jedná o cíl, či spíše jistý „vedlejší produkt“ víry. A v neposlední řadě, proč a jak přítomnost smyslu v životě působí pozitivně na osobní pohodu.

Steger a Frazierová (2005) rozlišují mediační roli smyslu, jak obecně, tak na denní bázi v životě věřících. Člověk může najít smysl (*meaning*) v daném náboženském učení v odpovědi na existenciální otázky, což je značně propojeno se zasazováním událostí do rámce. Věřící však může ve své aktivní příslušnosti k náboženství najít smysl (*purpose*) (Steger, Frazier, 2005) a vnímat své náboženství jako poslání (*quest*) (Batson, 1976).

Steger a Frazier (2005) přistupují ke smyslu (*meaning*) přímo jako k mediátoru a dospívají k závěru, že 92,3% vztahu religiozity a životní spokojenosti (*satisfaction with life*) v jejich studii je mediováno smyslem. Pokud bychom však do studie přidali všechny již zmiňované mediátory, vztah by se jistě nejevil tak jasným. Je to však zajímavá cesta k zmapování vztahů mediátorů.

Zdá se, že otázka po smyslu je pro věřící sama o sobě velmi důležitá. Ať již věřící hledá ve vlastní víře odpovědi na otázky po smyslu, kdy víra je tedy spíše instrumentem k nalezení smyslu, nebo najde smysl ve víře samotné, klade na smysl zvýšený důraz. Z toho důvodu věřící zažívají častěji krize smyslu (*crises of meaning*). Život ateistů proto může být objektivně až nesmyslný (*meaningless*), ale subjektivně to pro ně nepředstavuje velký problém. Aktivní ateisté mohou navíc najít smysl ve vlastním aktivismu a důrazu na seberozvoj (Schnell, Keenan, 2011).

Zde je také vhodné zmínit, že škály měřící smysl mohou být již ze své definice a uskupení znevýhodňující. Stačí, pokud obsahují jedinou otázku vztahující se k víře či spiritualitě a ateisté získají automaticky méně bodů. Škála RPWB patří mezi tyto nástroje.

Ateisté však samozřejmě ve svém životě mohou najít zdroje smyslu. Jedná se především o svobodu, sebepoznání, vědomosti, individualismus či komfort, které mohou být zdrojem smyslu v ateistickém životě (Schnell, Keenan, 2011).

2.6. Morálka

Velké rozdíly najdeme také v morálce, kdy u křesťana může být „hříšná“ i myšlenka na provedení „hříšného“ činu, ale v židovství nemají myšlenky tento fatální status. Na této rovině by se dalo říci, že židé jsou méně svázáni a „hlídáni“ a mohou prožívat větší svobodu, alespoň ve svých myšlenkách. To se však týká pouze myšlenek na „hřích“, zatímco ctnostné myšlenky na „dobrý“ čin či „dobrý“ úmysl jsou odměňovány a počítají se jako vykonané činy. Pro tento rozdíl najdeme opodstatnění v *Talmudu*, nicméně je zbytečné ho zde zmiňovat, jelikož s ním často nejsou obeznámeni ani sami věřící a tyto distinkce se pravděpodobně předávají pouze kulturním přenosem (Cohen, Rankin, 2004).

2.7. Emoce

Základním komponentou SWB je vyrovnaná afektivita, tedy přiměřený poměr pozitivních a negativních emocí (Diener, 1984; Slezáčková, 2012). Proto emoce, které náboženství či jedincova religiozita může vyvolávat je důležitým faktorem v míře osobní pohody.

Graham a Crown (2014) pro svůj výzkum využívají Gallup World Poll (GWP), který, mezi dalšími rozličnými tématy, obsahuje otázky směřované ke štěstí, kvalitě života a religiozitě. Příslušnost k židovskému náboženství se v daném výzkumu ukazuje jako nejlepší prediktor hedonického i evaluativního well-beingu mezi všemi ostatními náboženskými skupinami (Graham, Crown, 2014). Zmiňují však také, že židé v USA jsou signifikantně méně šťastní než průměrný Američan (Graham, Crown, 2014). Autorky dále poukazují na to, že se ukazuje, že ti nejšťastnější lidé jsou šťastní nezávisle na různých podmínkách, mohli bychom říci dispozičně (Graham, Crown, 2014).

Emoce jsou velmi širokým pojmem a konkrétně ve vztahu k religiozitě můžeme mluvit například o pocitu smyslu, lásky, bázně, naděje, vděčnosti či odpuštění (Kim-Prieto, Diener, 2009; Vishkin et al., 2019). Ke každému z těchto konceptů lze najít množství literatury. Zabývat se jimi podrobně však přesahuje rámec této práce, proto na ně pouze upozorňuji.

Kim-Prieto a Diener (2009) předpokládají, že jednotlivá náboženství jsou zdrojem variace v oblasti prožívání těchto a mnoha dalších emocí. Je to pochopitelné vzhledem k tomu, že jsou emoce zasazeny do určitého rámce, o které již „byla řeč“, a tímto způsobem získávají konkrétní konotace. Tento vztah se značnou měrou odvíjí od obrazu boha v daném náboženství, o kterém se zmíním později.

Vishkin et al. (2019) v tomto kontextu mluví o kognitivním přehodnocení (*cognitive reappraisal*). Ve svých studiích demonstrují, že náboženství poskytuje specifickou formu emocionální regulace, která, když je následována, vede k prožívání žádoucích emocí a tudíž k vyšší životní spokojenosti, jelikož je jedinec v kongruenci se svým náboženským přesvědčením. Prokázali tento vztah na křesťanském i židovském vzorku, ale netroufají si zobecňovat tento vztah na religiozitu obecně.

Taktéž je předepsána určitá žádoucí intenzita emocí. Opět bych však ráda podotkla, že autenticita prožívání daných emocí záleží na síle víry a opravdové dedikaci. Dalším

problémem v měření nejčastějších emocí je jejich přístupnost skrze sebeposouzení. Tento náhled může být pod výkladovým rámcem náboženství poněkud zkreslen.

Valná většina výzkumů v této oblasti je prováděna dotazníkovým šetřením, respektive sebeposuzujícími škálami (např. Graham, Crown, 2014; Green, Elliott, 2010; Kim-Pietro, Diener, 2009). Proto je nutné vzít v úvahu, že religiózní lidé nemusí mít reálně vyšší well-being, ale pouze tendenci ho nadhodnocovat.

Stejně jako různá náboženství poskytují své druhy copingu, tak poskytují i „návody“ pro regulaci emocí. Mezi tyto strategie můžeme zařadit modlitbu, zpěvy či meditaci (Kim-Prieto, Diener, 2009).

V křesťanství jsou obecně zmiňovány jako časté emoce láska, štěstí a z negativních strach a vina (Kim-Prieto, Diener, 2009). V judaismu je situace poněkud odlišná. Najdeme například odlišování radosti (*joy*) směřované k bohu či prožívané v mimonáboženských aktivitách (Fishbane, 1998). Je také žádoucí vyšší intenzita emocí a pláč (*weeping*) při spirituálních zážitcích (Wolfson, 2004). Tyto závěry jsou však vyvozovány spíše z teoretické literatury, proto je jejich zobecnění na dnešní praxi problematické.

Lze identifikovat určité žádoucí (*desired*) emoce spojené s religiozitou. Mohou to být emoce facilitující náboženskou víru, jako jsou úcta či vděčnost, či podporující sociálně žádoucí (*socially engaging*) emoce, jako např. láska, sympatie a empatie, které posilují sociální vztahy s okolím. Ukazuje se, že religiozita (bez ohledu na náboženskou příslušnost) však podporuje pouze emoce umocňující náboženskou víru (Vishkin et al., 2020). Z těchto závěrů by se dalo usoudit, že věřící vyhledávají spíše niterný prožitek náboženské víry, což je v rozporu s teoriemi, které staví do středu zájmu náboženství vytváření komunit (např. Graham, Haidt, 2010; Norenzayan, Shariff, 2008). Nicméně zvýšená úcta a vděčnost se mohou projevit i navenek v odlišném, možná více prosociálním, chování jednotlivce.

Tyto žádoucí emoce se liší mezi jednotlivými náboženstvími. V křesťanství se jedná hlavně o lásku, zatímco v židovství se mezi kýženými emocemi pohybují především štěstí, které je hodnoceno jako nejvíce žádoucí v judaismu oproti všem ostatním náboženstvím, dále pak lásku (v trochu menší míře než v křesťanství) a nejvíce signifikantně se projevila žádoucnost hrdosti (Kim-Pietro, Diener, 2009).

S prožíváním méně negativních emocí (Lazarus, 1997) byla spojena náboženská identita, nicméně ne náboženská praxe. Tyto problémy však nelze označit nutně jakožto negativní, ale je třeba v nich hledat i možnost individuální růstu a celkových benefitů. Této problematice však bylo zatím věnováno málo pozornosti v akademických kruzích (Wilt, Stauner, Exline, 2018).

Dřívější výzkumy se zaměřovaly především na přínosy náboženství, avšak v posledních letech je pozornost zaměřena také na negativní stránky. Nutno podotknout, že chybí teoretická základna, která by spojila výsledky jednotlivých výzkumů v komplexní celek a poskytla uspokojivé vysvětlení (Wilt, Stauner, Exline, 2018).

2.8. Úbytek věřících

Mochon, Norton a Ariely (2010) přicházejí s myšlenkou, že možným důvodem narůstajícího počtu nevěřících i přes prokázané pozitivní dopady náboženství, může být množství věřících se slabou vírou, kteří vykazují nižší well-being.

Při příslušnosti k náboženské komunitě a nízké religiozitě se signifikantně snižuje well-being. Avšak nejnižší osobní pohodu vykazují stoupenci náboženství, kteří prožívají středě nízkou religiozitu, a to i v porovnání s lidmi bez jakéhokoliv vyznání. Pro tuto konkrétní skupinu věřících by bylo příhodnější a prospěšnější, z hlediska jejich osobní pohody, opustit svou víru. To nám může vysvětlovat, proč snížení religiozity neznamená vždy menší osobní pohodu, a *vice versa*. Jelikož vztah religiozity a well-beingu se ukazuje jako nelineární, je důležité pohlížet i na sílu víry jako na důležitý mediátor (Mochon, Norton, Ariely, 2010).

Ukazuje se, že velkou roli hraje náboženské zapojení (*religious involvement*), které, dle svého rozsahu a autenticity či kongruence, může mít velmi odlišné dopady na osobní pohodu jedince, a to do té míry, že buď jedinec zažívá štěstí v souvislosti se svou praxí, anebo své náboženství a náboženskou komunitu opustí (Mochon, Norton, Ariely, 2010).

Nutno zmínit, že se jedná o studii prováděnou v USA, kde má náboženství a náboženský život značně rozdílnou pozici od ČR a především postavení a historie židů, je nesrovnatelná, jak zmíním v závěru literárně-přehledové části.

Jak lze vidět, jednotlivé mediátory spolu mnohdy interagují, proto je poměrně složité podat určité jednoduché vysvětlení, či komplexní teorii vztahu well-beingu a religiozity, o to více vztahu well-beingu a příslušnosti ke specifické náboženské skupině. Na úrovni

korelací se ještě dokážeme zorientovat, ale žádný výzkum zatím neobsáhl všechny zmiňované mediátory a nepodal tak rozjasňující vhled do problematiky. V otázce kauzality jednotlivých dílčích jevů je situace ještě o mnoho komplikovanější a prozatím značně nejednoznačná. Nejvýstižnější mi připadá formulace Stegera a Frazierové (2005), kteří metaforicky označili smysl za „jeden článek řetězce vedoucího od náboženství k well-beingu“².

---

² Vlastní překlad autorky

3. Zkoumané náboženské skupiny

3.1. Křesťanství

Křesťanství je bezkonkurenčně nejčastěji zkoumaným náboženstvím (např. Francis, Kaldor, 2002; Krause, 2002). Mnoho výzkumníků či akademiků si pod výzkumem náboženství představí primárně křesťanství.

S tímto úzkým pojetím se můžeme setkat i u Aleny Slezáčkové, české specialistky na pozitivní psychologii, která věnuje část své knihy *Průvodce pozitivní psychologií* (2012) vztahu religiozity a well-beingu. Po svižném zhodnocení tohoto vztahu a několika výzkumů v této oblasti si klade následující, pravděpodobně řečnickou, otázku: „Znamená to, že pánbůh má zkrátka své ovečky rád, nebo za těmito výsledky stojí zcela lidské psychologické souvislosti?“ (2012, s. 158). Jsem si vědoma toho, že se jedná o větu vytrženou z kontextu, nicméně chci pouze poukázat na zřetelně křesťanský podtext.

3.2. Židovství

Jelikož valná většina výzkumů byla provedena na křesťanských vzorcích (viz výše), v posledních letech je důraz kladen na porovnávání jednotlivých skupin a zjišťování přítomnosti mediátorů i u nekřesťanských náboženství (např. Graham, Crown, 2014; Vishkin et al., 2019). Vzhledem k většímu důrazu na praxi v judaismu se předpokládají jiné mediátory ve vztahu k psychickému zdraví než u křesťanů (Hayward, Krause, 2014).

Vilchinsky a Kravetz (2005) realizovali studii na izraelských židech a zjistili pozitivní spojení mezi smyslem a well-beingem, nikoliv mezi sociální podporou a well-beingem.

3.3. Ateismus

Ateisté jsou systematicky znevýhodňováni v amerických výzkumech. Faktorem ovlivňujícím americké studie mohou být předsudky především křesťanů vůči ateistům (Hughes, Grossmann, Cohen, 2015). Vzhledem k „ateistické“ většině obyvatelstva v ČR lze předpokládat, že i většina výzkumníků jsou „ateisté“, proto si nemyslím, že se může vyskytnout takovýto efekt experimentátora.

Výsledky vztahu religiozity a well-beingu byly ve výzkumech tak konzistentní, až se vyskytl názor, že ateismus či agnosticismus jsou riskem pro zdraví. Tyto výzkumy však

obsahují určité metodologické chyby a jejich výsledky často nelze vztáhnout na nenáboženskou (*non-religious*) populaci (Farias, Coleman, 2019). Zohlednění, jak náboženských, tak nenáboženských skupin ve výzkumu stejnou měrou se ukázalo nedostatečné, což lze vidět především v metaanalýze Parka a kolektivu (2019).

Pozornost proto byla zaměřena na mediátory a pozitivní faktory vyskytující se pravidelně ve výzkumu u náboženských skupin, které lze v určité podobě najít i u nevěřících.

Nevěřící se dostali „do hledáčku“ výzkumníků systematicky a záměrně pouze v poslední dekádě a jejich „znevýhodněné“ postavení ve studiích je také způsobeno tím, že byli vymezeni negativně, jako ti, kteří *postrádají víru* (Farias, Coleman, 2019). Určitá přesvědčení (*beliefs*), která se shlukují do životního rámce, se samozřejmě vyskytují i u nevěřících a ti se k nim v těžkých životních obdobích uchylují (Farias et al., 2013; Rutjens, van Harreveld, van der Pligt, 2013).

Vzhledem k tomuto nevyrovnanému přístupu ve výzkumu mohou být v budoucnu kategorie a benefity zjištěné u věřících skupin aplikovány na nevěřící. Dále může být zkoumáno, zda jsou či nejsou přítomné, což je jistě neproduktivní a částečně stigmatizující přístup. Výzkumníci se v nedávných studiích snaží ukázat, že mediátory, které jsou obvykle přisuzovány věřícím lze najít i u ateistů. Mezi tyto mediátory můžeme zařadit životní smysl (Schnell, Keenan, 2011).

Postavení ateistů v USA je opravdu velmi odlišné od postavení v ČR. Farias a Coleman (2019) zmiňují, že ateisté se často setkávají s předsudky, diskriminací a dokonce násilím, které pak pochopitelně vedou k snížení well-beingu. Osobně si myslím, že tento pohled je značná simplifikace a generalizace náhledu na ateisty, ale ukazuje to minimálně problém, který je nám naprosto cizí, ale v americké literatuře poměrně častým tématem výzkumů (např. Hughes, Grossmann, Cohen, 2015).

Z metodologického hlediska však Farias a Coleman (2019) velmi důvtipně podotýkají, že škály religiozity jsou postaveny tak, že ateisté získávají nízké skóre (nebo je to velmi pravděpodobné) společně s věřícími jedinci, jejichž víra není příliš silná. Jedná se tedy o velmi odlišné skupiny, které obě mohou získat určitou negativní konotaci a mohou být označovány pejorativně jako ti *málo* religiózní. Z tohoto důvodu také nepoužívám ROS škálu při zkoumání ateistů, protože to není vhodné a do určité míry i zbytečné a nerelevantní.

3.4. Porovnání ateistů a věřících

Jak zmiňuje Park et al. (2019), výzkumy na poli religiozity a osobní pohody, či širěji pojatého mentálního zdraví, jsou značně nevyrovnané a skrývají v sobě mnoho problémů, díky nimž jejich závěry nejsou plně zobecnitelné. Může se jednat o nezahrnutí nevěřících, většinou křesťanské vzorky či sebeposuzovací škály. I když jsou identifikovány určité faktory, které pravděpodobně zvyšují well-being u věřících, často dále není zkoumáno, zda se tyto faktory nevyskytují v trochu jiné podobě i u nevěřících (Park et al., 2019).

Park et al. (2019) provedli v minulém roce metaanalýzu článků, které zahrnují jak věřící (*religious*), tak nevěřící (*nonreligious*). Jejich termín „*nonreligious*” se však vztahuje na každého, kdo se aktivně nehlásí k určité církvi, proto by bylo možná vhodnější tuto kategorii označit jako jedince „*bez náboženské příslušnosti*”, kde ateismus je pouze jednou z podkategorií vedle například agnosticizmu nebo spirituality bez náboženství. Nemohu proto plně použít závěry z daných výzkumů na mou kýženou kategorii, ale i tak je zmíním díky určité blízkosti konceptů s upozorněním na jistý významový posun.

Z předkládaných 22 studií jich 9 ve svých závěrech zjistilo lepší mentální zdraví u věřících jedinců, zatímco 3 studie nezjistily žádný rozdíl mezi věřícími a nevěřícími skupinami v jejich mentálním zdraví. Dvě studie prokázaly lepší mentální zdraví u nevěřících jedinců a zbylé studie (8) měly nejasné či namíchané výsledky dle různých vlivů a faktorů (Park et al., 2019).

Park et al. (2019) po zhodnocení studií vzhledem k mnoha metodologickým nesrovnalostem v definici náboženství a well-beingu, či kvůli použitým metodám navrhují zkoumat spíše *silné životní názory* než *náboženské názory*. Tato silná životní filozofie poskytuje jedinci životní rámec a může vést k lepšímu mentálnímu zdraví. Výsledky hovořící v prospěch věřících mohou být tedy metodologickou chybou a systematickým znevýhodňováním nevěřících. Měla by proto být věnována zvýšená pozornost mediátorům a studie by měly být prováděny na vzorcích sestávajících z věřících i nevěřících respondentů.

Je také zdůrazňován takzvaný *kurvilineární* vztah mezi well-beingem a religiozitou. Galen a Kloet (2010) zkoumali nejen rozdíly mezi věřícími a nevěřícími, ale také sílu víry věřících participantů. Ve svých výzkumech došli k závěru, že lidé se silnou jistotou (*certainty*) vlastní víry či přesvědčení mají vyšší well-being, než jedinci s nízkou jistotou.

Tato víra či přesvědčení může být jak náboženského, tak ateistického rázu. Naopak nízkou jistotu mohou vykazovat jak věřící, tak i agnostici.

Nejistota je klíčový bod agnosticizmu, kdy jedinec nevěří v možnost zjistit konečnou pravdu o podstatě světa, proto je toto jejich zařazení logické (Pechová, 2011, s. 22). Myslím si však, že je důležité nezaměňovat nejistotu ohledně světa a nejistotu týkající se vlastní víry. Pokud se někdo identifikuje jako agnostik, je si pravděpodobně svou vírou poměrně jistý, jelikož se nejedná o rozšířené přesvědčení, či minimálně toto označení neproniklo plně do běžné slovní zásoby. Dá se proto soudit, že jedinec musel vynaložit určité úsilí, aby zjistil správné označení pro svůj životní postoj.

Tento poznatek nám blíže upřesňuje model a způsob vztahu mezi vírou a mentálním zdravím a otevírá nové otázky. Do té doby byl většinou výzkumníků předpokládán lineární vztah, kdy zvýšená religiozita souvisí s vyšším well-beingem (např. Koenig, Larson, 2001; Myers, 2000), i když některé výzkumy poukazovaly na kurvilineární vztah (např. Ross, 1990; Diener, 2002; Schnittker, 2001). Tím pádem by jakákoliv míra religiozity byla pozitivní pro well-being jedince. I když je výzkum Galena a Kloeta již 10 let starý, nebyla tomuto mediátoru věnována dostatečná pozornost v novějších výzkumech.

Ve stejném roce vyšel článek Greena a Elliotta (2010), který také zmiňuje, že síla náboženské víry je důležitější než náboženská příslušnost. Pokud je pro jedince víra či nevíra důležitou součástí života, je možné soudit, že bude i důležitou součástí jeho identity, jejíž specifika byla již probírána.

4. Specifika jednotlivých náboženství

V následující části se budu zabývat tím, jak se liší pojetí osobní pohody v křesťanství, židovství, a jaké jsou specifické faktory plynoucí z jednotlivých náboženských příslušností, které ho mohou ovlivňovat.

Pojetí křesťanství a židovství se značně překrývá, vzhledem ke sdílení stejné tradice a pojmů. V Bibli jsou použita pro popis štěstí 2 hebrejská slova, a to *ashrey* a *smh*. *Ashrey* označuje spíše štěstí spojené se vztahem k Bohu a pocit „požehnání“ (*blessed*). Toto vnímání se vyskytuje někde na spektru mezi eudaimonickým a hedonickým vnímáním, blíže k eudaimonickému (Charry, 2011), jelikož musíme vzít do úvahy, že se jedná o radost vztahující se k poslušnosti Božím příkazům (Newman, Graham, 2018). Oproti tomu slovo *smh* se více vztahuje k prožívání pozitivních emocí, bližší pojetí hedonickému (Charry, 2010).

4.1. Obraz boha

Pocit kontroly či naopak ztráty kontroly nad vlastním životem zmiňovaný v rámci mediátorů (Hayward, Krause, 2014) je významně odvislý od obrazu boha či celkově pojetím svobodné vůle v náboženských představách.

V obrazu starozákonního a novozákonního Boha existuje značný rozdíl. Tento rozdíl se může projevit v jiných hladinách well-beingu svých věřících, skrze pocity, které u nich vyvolává. Obraz trestajícího, neodpouštějícího Boha, přítomného především ve Starém zákoně, může vést ke strachu (z Boha samotného i vlastních chyb) a tudíž snížení well-beingu (Newman, Graham, 2018).

Ve Starém zákoně najdeme taktéž popisy událostí, kdy se Bůh zachoval nespravedlivě. To může vyvolávat určitý pocit rezignace, nedůvěry či ukřivděnosti. Oproti tomu milující Bůh, vyžadující osobní vztah, může vyvolávat stejné pozitivní účinky na osobní pohodu, jako blízké sociální vztahy (Newman, Graham, 2018).

4.2. Posmrtný život

V křesťanském pojetí existují dva přístupy k posmrtnému životu a možnostem osobnímu spasení dle denominace. Buď je náš posmrtný osud podmíněn našimi

současnými skutky, kdy „dobré“ jsou odměňovány a „špatné“ trestány, nebo je vstup do nebe garantován skrze Boží milost (Ježíšovo vykoupení). Tyto dva přístupy mají naprosto odlišný dopad na osobní pohodu. Zatímco první může vést k úzkosti, stresu a obavám z aktuálního „skóre dobrých a špatných“ skutků, a tím snižovat hodnoty well-beingu, druhý vyvolává spíše pocit klidu a útěchy, tedy pozitivních emocí zvyšujících well-being (Newman, Graham, 2018).

4.3. Modlitby

Modlitba je nejčastěji prováděná náboženská praxe a je v pozitivním vztahu k well-beingu. Modlitby mohou mít různé podoby a zamýšlené záměry. Vliv na osobní pohodu pak závisí na mnoha faktorech, jako je obraz boha, předmět modlitby či její dobrovolnost a autentičnost (Hood et al., 2003).

Velký vliv může mít také přítomnost jiných lidí, či modlitba o samotě. V této oblasti existuje také určitý mezistupeň spadající do oblasti online náboženství (*online-religion*), kdy provádíme náboženskou praxi sami doma ve spojení s dalšími lidmi připojenými skrze internet. Je otázka, zda toto pokládat za skupinovou či individuální praxi, a jaké jsou tedy její efekty (Young, 2004).

Lze zmínit také meditační praxi. Se slovem „meditace“ se nám spíše asociují východní náboženství, jako je buddhismus či hinduismus. V křesťanském a židovském prostředí bychom spíše mohli mluvit o kontemplaci nad Božím slovem či příbuznými náboženskými texty.

4.4. Půst

Společným cílem modlitby, meditace i půstu je oprostít se od vnějšího materiálního světa, který může věřícího rozptylovat, a zaměřit se čistě na svou praxi.

Žádoucí pocity v době půstu u židovství a křesťanství jsou značně odlišné, stejně jako jejich potenciální vlivy na well-being. U křesťanů má půst vyvolat větší spojení s Bohem. Oproti tomu v židovství jsou postní dny spojeny s reflexí svých hříchů a vzpomínáním na židovskou historii, což by mělo vyvolávat ve věřícím lítost a pokání. V tyto dny bychom tedy mohli předpokládat sníženou osobní pohodu, avšak dlouhodobý efekt je nejasný (Newman, Graham, 2018).

4.5. Bohoslužba

V rámci bohoslužby či mše v křesťanském kontextu se nám může spojovat mnoho již zmiňovaných aspektů, jelikož její účel je velice komplexní. Samozřejmě záleží na typu mše a příležitosti jejího sloužení. Spojovacím bodem je, že je přítomen náboženský profesionál (kněz či rabín), který vykládá Slovo Boží, tedy čte určité pasáže z Bible či Tóry a často k nim přidává vlastní komentář. Dobrovolnost přítomnosti věřícího závisí na denominaci či komunitě.

Bohoslužba je ústředním bodem setkávání komunity, udržování pospolitosti a pocitu sounáležitosti, jehož efektem jsem se již zabývala výše.

Častější účast na náboženských aktivitách a zapojení do náboženského života je ve většině publikovaných studiích (např. Francis, Kaldor, 2002; Strawbridge et al., 2001) spojováno s vyšším well-beingem. Mohou se však vyskytnout faktory, které z účasti na bohoslužbách mohou činit negativní zážitek, například pokud jedinec chodí proti své vůli, z nutnosti, nebo si je nejistý vlastním přesvědčením a zažívá proto kognitivní disonanci. Dalším případem může být, že frekvence návštěv kostela souvisí se zhoršenou životní situací jedince (Ellison et al., 2001). To je pak otázka náboženské identity a síly náboženské víry.

4.6. Pout'

V křesťanství není žádná povinnost podnikat poutě na „svatá místa“, nicméně existují jedinci, kteří absolvují například tzv. Svatojakubskou cestu, neboli Pout' do Santiago de Compostela (Newman, Graham, 2018). Tato cesta však není výsadou pouze křesťanů a mohli bychom na ní potkat i ateisty.

Účelem může být prohloubení své vlastní praxe a přítomnost ostatních věřících následujících stejnou cestu může podpořit pocit sounáležitosti, a tak zvýšit well-being (Newman, Graham, 201).

4.7. Svátky

Některé svátky byly zmíněny již v souvislosti s pústy. Emoce plynoucí z každého svátku se velmi různí, dle toho, jakou událost připomíná. Jelikož se však opakují v pravidelném sledu každým rokem, jejich dlouhodobý efekt na well-being by neměl být

velký a měl by se měnit pouze bezprostředně při nebo po svátečním období. Nicméně jsou to bezesporu události připomínající náležitost ke komunitě věřících sdílejících stejné myšlenkové a případné historické pozadí (Newman, Graham, 2018).

U každé z těchto praxí je velmi složité udržet její autentičnost v každodenním životě, tak aby se z nich nestala pouhá mechanická činnost, která by postrádala jakýkoliv náboženský význam a přínos věřícímu.

Tato všechna východiska jsou však čistě teoretická a definují nám určitého „dokonalého katolíka“ či „dokonalého žida“, ale i když může být pro jedince ideálem, ke kterému směřuje, jsem skeptická ohledně jeho dosažení. Pokud se o to však někdo doopravdy snaží a z jakýchkoliv důvodů se mu to nedaří, může to být zdrojem deprivace a stresu, který může vést ke snížení well-beingu (Ellison, Lee, 2010).

5. Mezikulturní srovnání

Souvislost vyšší religiozity a vyšší životní spokojenosti není kulturně ohraničeným jevem, ale projevuje se napříč různými etniky a národy (Cohen, Johnson, 2011). V otázce míry tohoto vztahu však musíme vzít do úvahy i vládní zásahy a regulace jednotlivých států, především v oblasti individuálních svobod obyvatel (Elliott, Hayward, 2009). S tím samozřejmě vyvstává otázka, zda na osobní pohodu má větší vliv „kultura“ nebo náboženství, respektive religiozita, či v jaké jsou mezi sebou interakci.

V rámci bádání o konceptech well-beingu i religiozity musíme mít na paměti, že velké množství výzkumů a použitých technik podléhá riziku různých efektů experimentátora, např. v podobě etnocentrismu, již zmíněné morálce a sekularizaci. Na well-being se proto nesmíme dívat, jako na univerzální konstrukt (Cohen, Johnson, 2011).

Státní normy a celkové klima a složení obyvatelstva se ukazují jako poměrně významné intervenující proměnné.. Bjørnskov, Dreher a Fischer (2008) vyjmenovávají prokázané pozitivní vlivy na osobní pohodu, kam řadí vyšší socio-ekonomický status, vyšší stupeň vzdělanosti, religiozitu a manželství, a zabývají se kulturními specifiky, kde konstatují, že na národní úrovni je velmi těžké najít univerzální faktory vlivu. V národním srovnání tedy musíme počítat s odlišnými „nulovými“ hladinami a nelze například pouze porovnávat výslednou osobní pohodu katolíků v ČR a Ghaně. I když poměry osobní pohody mezi různými náboženskými skupinami mohou být konzistentní (Oishi, Diener, 2014).

V mnoha amerických studiích jsou hlavní zkoumanou skupinou protestantské církve s jejich distinkcemi. Katolicismus není v USA většinovým náboženstvím, proto se nachází v poměrně odlišné pozici než v ČR, kdy sice není náboženstvím většiny obyvatelstva, ale ze všech náboženských skupin je nejrozšířenější („Obyvatelstvo podle náboženské víry v krajích”).

5.1. Náboženství v české společnosti

Z výzkumů Dany Hamplové (2013, s. 68) se ukazuje, že velká část obyvatelstva připouští existenci určitých nadpřirozených fenoménů, což by mohlo ukazovat pouze „nízký zájem o organizované náboženství a křesťanskou tradici, nikoliv o náboženství obecně”.

Z jejího výzkumu také plyne, že, co se týče křesťanské religiozity, která byla charakterizovaná hlavními prvky své víry - vírou v osobního Boha, posmrtným životem, nebem, peklem a zázraky, je ČR nejvíce sekulárnější zemí v euroatlantickém bloku (Hamplová, 2013, s. 74). To lze vysvětlit záměrným odmítáním habsburské monarchie, která byla tradičně spjata s katolickou vírou (Hamplová, 2013, s. 23).

Ani ČR není výjimkou v tom, že náboženství je spíše „záležitostí starší generace“ a také se zdá, že lidé „do určité míry do náboženství stárnou“ s tím, jak se častěji objevují otázky po smyslu s blížící se smrtí. Výzkumy však podporují spíše teorii generačních rozdílů (Hamplová, 2013, s. 84).

Velmi důležitým ukazatelem pro náboženskou příslušnost jedince se ukazuje stejné vyznání rodičů. Mohli bychom proto říci, že náboženská víra se z velké části „dědí“. Mladší generace však může opouštět pouze institucionalizovanou religiozitu a přiklánět se k alternativní či evangelikální a charismatickým hnutím (Hamplová, 2013, s. 85-87).

Z hlediska pohlaví Hamplová mluví dokonce o „feminizaci české náboženské scény“, jelikož se hlásí k nějaké církvi, či se aktivně účastní náboženského života v každé denominaci i v každém věku významně více ženy. Tento jev je dlouhodobý a vyskytuje se napříč kulturami. Ženy taktéž vykazují i vyšší alternativní religiozitu (2013, s. 92-96).

V současné době se také projevují koncepty *individualizace* a *detradicionalizace* (Lužný, Nešpor et al., 2008).

Výzkumná část

6. Cíl výzkumu

Cílem výzkumného projektu je zmapování vztahu mezi religiozitou a osobní pohodou u katolíků a židů. Dále pak porovnání well-beingu jednotlivých skupin a zjištění případných odlišností. V souvislosti s mediátory si pokládám otázku, zda existuje určitá souvislost mezi náboženskou praxí, sociální identitou a postavením náboženské skupiny a jejich religiozitou a osobní pohodou. Ateisté slouží spíše jako kontrolní skupina u míry well-beingu a spokojenosti se životem.

6.1. Formulace hypotéz

Při formulaci hypotéz vycházím z poznatků a vztahů zmiňovaných v literárně-přehledové části. Zaměřuji se, jak na obecný vztah, tak i na určitá specifika jednotlivých náboženských skupin, typů religiozity a subškál RPWB.

Hlavní výzkumnou otázkou je: Jak se liší osobní pohoda katolíků, židů a ateistů? Vedlejší výzkumnou otázku formuluji takto: Jaké jsou specifika a mediátory vztahu osobní pohody a religiozity u katolíků a židů?

H₁: Osobní pohoda věřících a ateistů se signifikantně liší.

H₂: Osobní pohoda katolíků a židů se signifikantně liší.

H₃: Židé mají signifikantně vyšší hodnoty extrinsické religiozity než katolíci.

H₄: Věřící signifikantně více skórují na škálách RPWB měřících pozitivní vztahy s druhými a smysl života než ateisté.

H₅: Ateisté signifikantně více skórují na škále RPWB zaměřené na osobní růst a autonomii než věřící.

H₆: Existuje signifikantní vztah mezi RPWB a vnitřní religiozitou u katolíků a židů.

H₇: Existuje signifikantní vztah mezi subškálou RPWB zaměřenou na smysl života a vnitřní religiozitou u katolíků a židů.

H₈: Vnitřní religiozita u věřících se signifikantně liší dle aktivity v náboženském životě.

H₉: Věřící, kteří jsou v kongruenci s obsahy své víry, se signifikantně liší v osobní pohodě od jedinců s nízkou kongruencí.

H₁₀: Věřící, kteří jsou v kongruenci s obsahy své víry, se signifikantně liší ve vnitřní religiozitě od jedinců s nízkou kongruencí.

7. Design výzkumného projektu

Jedná se o kvantitativní výzkum tří skupin lidí s odlišným vyznáním, konkrétně o katolíky, židy a ateisty. Výzkumným designem je korelační studie.

Výzkum byl realizován online dotazníkovým šetřením od 12. 5. 2020 do 10. 7. 2020. Sběr dat skrze dotazník byl využit kvůli použití této metody ve většině výzkumů realizovaných na toto téma. Byla využita dotazníková platforma Google Formuláře. Zde byly vytvořeny dva separátní dotazníky. Jeden pro věřící (Příloha 1) a druhý pro ateisty (Příloha 2).

7.1. Sběr respondentů

Jednalo se o sebevýběr, tedy o nenáhodný výběr. Respondenti byli ujistěni o anonymitě jejich odpovědí. Respondenti byli osloveni skrze sociální sítě. Na platformě Facebook jsem se přidala do soukromých a veřejných skupin sdružujících katolíky a ateisty a sdílela zde prosbu o vyplnění mého dotazníku. Správce soukromé skupiny Ateistů ČR sdílel můj dotazník i na oficiálních stránkách Ateistů ČR, proto jsem získala významně více respondentů, než v ostatních skupinách. Sběr židovských respondentů probíhal skrze oslovování Židovských obcí a dalších židovských organizací e-mailem. Některé oslovené organizace a obce pak rozšířili dotazník mezi své členy.

Nezastírala jsem žádným způsobem cíl a téma výzkumu a respondenti tak jasně věděli, čeho se výzkum týká. Vždy jsem si předem pročetla zásady skupiny, abych je sdílením dotazníku a žádostí o vyplnění neporušovala. I přesto žádost o vyplnění rozlétla správce jedné skupiny, který se vyjádřil s pár dalšími v duchu, že pro něj „náboženství není berlička“ a příspěvek smazal. To byl však ojedinělý případ. Ostatní reakce na dotazníky byly vcelku pozitivní.

Situace ateistů v ČR je problematictější, než by se mohlo ze sčítání obyvatel zdát. I když se lidé identifikují jako ateisté, pouze 6% opravdových ateistů, kteří odmítají existenci jakéhokoliv typu nadpřirozena (Hamplová, 2013, 136). Ostatní „ateisté“ připouští určitou formu transcendentna. Dotazník ROS by však nedokázal vyfiltrovat tyto neopravdové ateisty, jelikož je zaměřen významně na náboženskou praxi a nikoliv na alternativní religiozitu. Můj dotazník pro ateisty proto neodhalí, nakoř je jejich ateismus autentický a důsledný, protože se ptá pouze na sebeidentifikaci. Volila jsem proto způsob

získávání respondentů, u kterého se domnívám, že je větší pravděpodobnost získat „opravdové ateisty“. Rozeslala jsem dotazník do facebookových soukromých i veřejných skupin seskupujících lidi, kteří mají určitou potřebu sdružovat se na základě své náboženské příslušnosti, respektive nepřislušnosti. Proto předpokládám, že je pro ně ateismus natolik důležitou součástí jejich osobní identity na to, aby ho veřejně propagovali či se k němu hlásili, a že se hlouběji zamysleli nad tím, co to znamená „být ateistou“.

Své respondenty jsem vybírala ve skupinách, ve kterých by měli být „opravdoví“ ateisté, a to z toho důvodu, abych „odfiltrovala“ skupinu obyvatelstva, která vykazuje vysokou neinstitutizovanou religiozitu/spiritualitu (Hamplová, 2013). Tato skupina se pak poměrně obtížně identifikuje v rámci tradičního pojetí příslušnosti k určité církvi, či náboženské instituci, a proto bychom ji mohli vylučovací metodou řadit do skupiny „bez vyznání“ či dokonce „ateisté“. To by však byla značně nevypovídající generalizace jejich postoje, která nezrcadlí realitu.

Tuto skupinu bych mohla také vyřadit tím, že bych připojila dotazník spíše na spiritualitu než religiozitu a poté bych vyselektovala lidi s nízkou spiritualitou/religiozitou. Tím by se však protáhl čas vyplňování a dotazník by byl pro respondenty méně atraktivní. Proto jsem zařadila pouze ujišťující otázku na začátku dotazníku pro ateisty, která věřím, že preventovala respondenty jakéhokoliv jiného vyznání před vyplňováním dotazníku.

Nicméně pojem „ateista“ je značně komplexní a komplikovaný, proto by bylo jistě zajímavé ptát se, proč se respondenti považují za ateisty, nicméně tyto motivace jsou značně rozdílné a myslím, že by pouze tato otázka mohla vydat na celou další bakalářskou práci, proto jsem ji do dotazníku nakonec nezahrnula.

7.2. Výzkumné metody

První část obou dotazníků byla věnována socio-demografickým otázkám. Ty byly zařazeny především pro zjištění normality výzkumného souboru. Jistě bych se mohla zaměřit na specifika jednotlivých náboženských skupin i s kontrolou na jejich pohlaví, ekonomický status či vzdělání. To však přesahuje rámec této práce a nevěnuji se těmto otázkám ani v teoretické části, a proto v této souvislosti odkazuji například na diplomovou práci Alžběty Strnadové (2014).

Jednotlivé metody byly vybrány vzhledem k dostupnosti českého překladu, dle jejich kompatibility v porovnávání výsledků a s ohledem na délku celého dotazníku. Byly využity 3 standardizované testy, konkrétně RPWB, ROS a SWLS. Byly vytvořeny dva separátní dotazníky. Jeden byl určen pro ateisty a druhý pro obě skupiny věřících. Dotazník pro ateisty byl kratší o škálu ROS a nestandardizovaný dotazník. Také obsahoval první kontrolní otázku, která měla „vyfiltrovat“ jakékoliv jiné jedince, než ateisty. Celý dotazník sestával z 56 otázek.

Věřící vyplňovali všechny již zmiňované standardizované dotazníky. Taktéž jsem připojila několik otázek směřovaných především na sílu víry, náboženskou identitu a také subjektivní náhled na roli víry v štěstí jedince. Kompletně tedy obsahoval 87 otázek.

Uživatelské rozhraní a pořadí otázek je pro všechny respondenty stejné. To je však jediná část testové situace, kterou jsem schopna standardizovat v online prostředí. Kompletní znění dotazníku naleznete v Příloze 1. a 2. Jedná se o dotazníky ve stejné podobě, v jaké byly administrovány, jen s tou obměnou, že místo označování elips se v online rozhraní interaktivně kliká na příslušné odpovědní pole.

7.2.1. Škála náboženské orientace (ROS)

Pro zjišťování religiozity u katolíků a židů byla využita Škála náboženské orientace (ROS) Allporta a Rosse (1967). Staví na teoretických základech popsanych v kapitole 1.4 Religiozita. I když se jedná o poměrně starou metodu, je stále hojně využívána, jak v původní podobě, tak i v určitých modifikacích. Tato škála obsahuje celkem 20 položek plus 1 položku připojenou Feaginem. Test se skládá ze dvou subškál: vnější a vnitřní náboženské orientace. Do subškály extrinsické orientace spadá 12 položek a intrinsickou škála je tvořena 9 položkami. K hodnocení je využita pětibodová Likertova stupnice, pohybující se od naprostého nesouhlasu (1) po naprostý souhlas (5). Český překlad tohoto dotazníku mi poskytl Kryštof Kovář, který ho přeložil pro účely své bakalářské práce metodou zpětného překladu (Kovář, 2015).

Upravená verze ROS – I/E scale (Gorsuch, McPherson, 1989) či Švédská verze (SROS) (Hovemyr, 1994) jsou standardizovány pro specificky křesťanské prostředí, proto je ve svém výzkumu nevyužívám. I „klasickou“ škálu ROS jsem musela částečně upravit pro účely použití i na židovském vzorku (viz Příloha 1.). Nejde však pouze o specifickou křesťanskou terminologii, jako může být „kněz“, „kostel“ či „vykoupení“, ale

o vycházení z křesťanského myšlenkového systému a zahrnutí otázek týkajících se na specificky křesťanské jevy. Tyto škály pak implicitně znevýhodňují jakékoliv příslušníky jiného náboženství, jelikož se nemohou dostatečně vztáhnout k určitým otázkám.

Zde však opět vyvstává otázka po tom, co je to vlastně religiozita a náboženství a zda je vůbec logické ptát se na takto konkrétní otázky, či vůbec, jaké jsou tedy univerzální otázky pro všechna náboženství, tak aby žádné nebylo znevýhodněno? Pokud bychom se chtěli vyhnout těmto, v současné době, neřešitelným otázkám, museli bychom se zaměřit čistě na spiritualitu, jako něco univerzálního a vycházejícího spíše z vnitřního pocitu jednotlivce, než z konkrétního náboženského myšlenkového rámce (Říčan, 2007).

7.2.2. Škála psychologického well-beingu (RPWB)

The Ryff's scales of psychological well-being (Ryff, 1989) byla vytvořena pro měření teoretického konceptu psychologického well-beingu (PWB), který byl již popsán v sekci 1.2. Psychologický well-being (PWB).

Můžeme se setkat se čtyřmi verzemi RPWB dle počtu položek. Samozřejmě platí v tomto kontextu, že čím delší verze, tím spolehlivější. Původní kompletní verze obsahuje 84 položek se 14 pro každou subškálu. Kratší verze jsou variacemi standardní verze. Jedná se o 54položkovou verzi s 9 pro každou subškálu a 42položkovou verzi se 7 otázkami v každé subškále. Nejkratší verzi tvoří 18 položek, tedy 3 za každou subškálu, ale má již nízkou reliabilitu, a proto není vhodné ji využívat (Keyes et al., 2002).

Ve svém výzkumu jsem použila 42položkovou verzi RPWB ("Psychological Wellbeing Scale"), která byla ustanovena jako poslední. Je však využívanou metodou (Abbott et al., 2006; Sirigatti et al., 2009).

Se svolením autorky jsem použila její zpětný překlad dotazníku RPWB a SWLS (Matyášová, 2014). Vybrala jsem tedy příslušných 42 položek. Jedna položka, konkrétně v originálním znění: „*I have a sense of direction and purpose in life.*” přeložena v této 56položkové verzi nebyla, proto jsem provedla překlad z originálu sama. Také jsem některé otázky upravila tak, aby odpovídala genderové vyváženosti.

Jednotlivé otázky jsou hodnoceny na sedmibodové Likertově stupinici (1 - Rozhodně nesouhlasím; 2 – Nesouhlasím; 3- Spíše nesouhlasím; 4 - Ani souhlasím, ani nesouhlasím; 5 - Spíše souhlasím; 6 – Souhlasím; 7 - Rozhodně souhlasím).

Jednotlivé použité škály mají v originálu opačné skórování a rozdílný rozsah Likertovy stupnice. Jelikož jsem na počátku kvůli přehlednosti otočila hodnocení na škále u dotazníku PWB, skórovala jsem reverzně ty opačné položky, než byly uvedeny v manuálu. Tedy tak, aby vysoký skór značil vyšší přítomnost osobní pohody.

Test se dělí do šesti subškál dle teoretické koncepce. V nedávných letech se vyskytly výzkumy zpochybňující validitu tohoto dotazníku, kvůli vysoké korelaci jednotlivých subškál. Springer, Hauser a Freese kvůli tomu doporučují sloučení dimenzí sebepřijetí, pozitivních vztahů s druhými a smyslu života do jedné a používat tak škálu jako trojdimenzionální, či dokonce upustit od všech subškál a využívat test jako unidimenzionální.

Čtyři z mých hypotéz se však vztahuje k jednotlivým subškálám a jejich použití v tomto kontextu mi připadá vhodné. Pokud se i v mém vzorku prokáže korelace jednotlivých subškál, například by vnitřní religiozita katolíků korelovala jak se subškálou smyslu v životě, tak i sebepřijetí, značilo by to překryv jednotlivých subškál. Pokud ne, není v mém vzorku přímá souvislost mezi danými subškálami.

7.2.3. Škála spokojenosti se životem (SWLS)

Škálu spokojenosti se životem (SWLS) jsem využila jako doplňkovou k hlavní RPWB, kvůli příbuznosti jednotlivých konceptů. Jedná se o krátkou škálu o 5ti otázkách vytvořenou Dienerem a kolektivem (1985) se stejným skórováním souhlasu s položkami, jako je tomu u RPWB, až na trochu jinou formulaci střední hodnoty jako „nemůžu se rozhodnout“.

7.2.4. Nestandardizovaný dotazník k náboženské praxi

Tato část byla administrována pouze oběma skupinám věřících. Při tvorbě doplňujících otázek jsem vycházela z teoretických poznatků a zvažovala jsem, které důležité faktory chybí ve Škále náboženské orientace, a které by mohly být relevantní pro můj výzkum. Jedná se o otázky 79-87 v Dotazníku osobní pohody a religiozity (Příloha 1.). Otázky jsem zařadila až po dotazníku ROS, aby je jedinci vyplňovali již po předchozím zamyšlení nad svou vírou, a také aby nesloužily jako kognitivní „kotvy“ v předcházejících částech a nebyly tak ovlivněny výsledky standardizovaných dotazníků.

Záměrně jsem vynechala střední možnost, aby se jedinec musel nad otázkou více zamyslet a přiklonit se k jednomu z pólů.

Jelikož jsem se zaměřovala na aktivně praktikující věřící, nikoliv na specializovaně náboženské experty, zařadila jsem otázku, díky které bych je mohla vyřadit. Předpokládám, že jejich praxe bude mnohem hlubší a religiozita vyšší, a proto by jejich data byly vůči ostatním nereprezentativní.

Práce byla cílena na aktivní praktikující, proto jsem zařadila otázku na frekvenci jedincovy aktivní účasti na náboženském životě ve formě bohoslužeb, náboženských svátků, setkání komunity a podobně. Původní záměr byl vyřadit jedince účastníci se méně než 1x měsíčně, ale kvůli malému počtu židovských respondentů, ponechávám ve vzorku i tyto méně aktivní. Souvislost aktivity a vnitřní religiozity ověřuji v Hypotéze H₈.

Dále jsem připojila otázku na vyznání rodičů, jelikož religiozita konvertitů má svá specifika (Gregorová, 2016). Náboženství rodičů se tak může podílet na míře zapojení do aktivit náboženské komunity a na „zakořenění“ v komunitě a v náboženských hodnotách celkově.

Následovala otázka na náboženskou osobní identitu. Tato otázka měla specifikovat, nakolik se cítí jedinec jako příslušník daného náboženství a nakolik je jeho náboženství důležitou součástí jeho identity. Otázka měla sloužit pro porovnání síly identity a osobní pohody separátně u katolíků a židů, ale jelikož valná většina v mém vzorku označila svou víru jako velmi důležitou součást své identity, nelze porovnávat jednotlivé skupiny. Proto slouží spíše jako kontrolní otázka, že mám ve vzorku opravdu věřící respondenty.

Otázku na kongruenci či souhlas s obsahy víry jsem zařadila především kvůli jedincům, kteří by mohli zažívat nesoulad svého přesvědčení a chování, tedy kognitivní disonanci, která by se mohla odrazit v jejich well-beingu a spokojenost se životem. Tato otázka by také mohla být mezičlánkem mezi slabou vnitřní religiozitou a nízkou osobní pohodou. Tento vztah je testován H₉ a H₁₀.

Následující tři otázky mají spíše mapující charakter. Zařadila jsem je kvůli nastínění situace v ČR. Otázky, zda se jedinec veřejně hlásí ke své víře a zda má důvěru ve svou církev, cílí opět na kongruenci s vírou a odraz v chování. Domnívám se, že toto chování je podmíněno širší sociální situací. Konkrétně na tyto podmínky je zaměřena otázka: „Pocitujete určité problémy spojené s Vaším vyznáním v České republice?“. Otázka je položena velmi široce a neurčitě pro účely čistě subjektivního posouzení.

Na samém konci připojuji otázku na osobní zhodnocení vztahu víry a vlastního štěstí samotným věřícím. Je diskutabilní, nakolik je toto sebeposouzení vypovídající, ale není o to méně důležité. Může sloužit jako kontrola v porovnání osobní pohody a spokojenosti jednotlivých skupin.

7.3. Metody zpracování a analýzy dat

Pro zpracování dat využívám statistický program JASP (verze 0.12.2), především proto, že je volně dostupný a mám s ním předcházející zkušenosti. Jednotlivé otázky byly zakódovány, dále byly přeskórovány reverzní položky a spočítány hrubé skóry pro jednotlivé škály i subškály. Tato fáze proběhla v programu Microsoft Office Excel 2016.

Pro ověření hypotéz H₁-H₅ využívám Studentův t-test nebo Mann-Whitneyův test, dle normality dat.

Pro ověření hypotéz H₆ a H₇ využívám Spearmanův korelační koeficient, jelikož nepředpokládám lineární vztah a pracuji s Likertovými škálami. Také užívám škály s rozdílnými stupnicemi, proto využívám nástroj pracující s pořadím hodnot, a ne s hodnotami samotnými.

Používám test ANOVA u hypotéz H₈-H₁₀, jelikož zde byly na výběr více než 2 odpovědi. Ten dále využívám pro porovnání well-beingu všech tří skupin zároveň.

7.4. Etické aspekty výzkumu

Bylo by možná vhodné určité zaslepení, jelikož skupiny pak spolu mohou „soutěžit“ a určitým způsobem polarizovat své odpovědi.

Postavení dotazníku na religiozitu a náboženskou praxi vedle dotazníku na osobní pohodu mohlo v někom vyvolat úzkost ohledně praktikování jejich víry a subjektivně vnímané nedostatečné osobní pohody. Dotazník tak slouží také jako reflexe a bylo by vhodné poskytnout pro tyto případy například kontakt na terapeuta zabývajícího se psychospirituálními krizemi a krizemi víry.

Jelikož se jedná o online dotazník, nemůžeme si být jisti, v jakých podmínkách respondent dotazník vyplňuje, a zda ho vyplňuje o samotě. V případě společného vyplňování v rodinném kruhu by mohly být posunuté některé odpovědi, ale také by dotazník mohl vyvolat hádky ohledně víry. Z tohoto důvodu by bylo vhodnější

vyplňování v laboratoři, což by napomohlo standardizaci podmínek a zlepšilo tak i reliabilitu dotazníku.

8. Výzkumný soubor

Ze vzorku 253 ateistů jsem odstranila 3 respondenty, kteří se nepovažovali za ateisty. Dále 6 respondentů z důvodu věku pod 18 let. 31 respondentů nesprávně odpovědělo na attention checky, proto byli taktéž vyřazeni. Ve vzorku 76 katolíků jsem vyřadila 1, kvůli neodpovídajícímu věku, 28 pro špatně vyplněné attention checky a dalších 6 respondentů, jelikož se jednalo o náboženské experty. Dotazník vyplnilo 33 respondentů s judaistickým vyznáním, 1 neprošel attention checky a 1 byl náboženský expert. Výsledný počet respondentů je tedy: 213 ateistů, 41 katolíků a 31 židů.

Jelikož se jedná o nevyrovnaně velké vzorky, vybrala jsem náhodně z každé skupiny 30 jedinců, a to konkrétně prvních 30 respondentů v každé skupině.

Jsem si vědoma toho, že se jedná o populačně nevyrovnaný vzorek, ale jelikož porovnávám 3 skupiny jedinců mezi sebou, je lepší pracovat se stejně velkými vzorky, jelikož by jinak židovský vzorek byl v nevýhodě. Snižuji však sílu efektu (effect size), a proto moje závěry nejsou zobecnitelná na populaci. Jelikož i ve výzkumech zmiňovaných v teoretické části je korelace velmi malá, byl by potřeba robustní vzorek pro prokázání vztahu zobecnitelného na populaci.

Všechny demografické údaje vybraného vzorku shrnuji v Tabulce 1. Vzorky jsou z demografického hlediska poměrně vyrovnané, ale neodpovídají normálnímu rozdělení znaků v populaci.

		Katolíci	Židé	Ateisté
Pohlaví	Muž	15	14	16
	Žena	15	16	14
Průměrný věk		36,1	36,2	36,2
Nejvyšší dosažené vzdělání	Základní	2	1	1
	Střední odborné	1	0	0
	Střední bez maturity	1	0	0
	Střední s maturitou	7	8	15
	Vyšší odborné	1	2	1
	Bakalářské	7	5	2
	Magisterské	11	12	9
	Doktorské	0	2	2
Průměrný čistý měsíční příjem	Méně než 10 000 Kč	8	3	2
	10 000 - 14 999 Kč	3	0	1
	15 000 - 19 999 Kč	4	1	4
	20 000 - 24 999 Kč	4	9	8
	25 000 - 29 999 Kč	3	9	4
	30 000 - 34 999 Kč	3	3	3
	35 000 - 39 999 Kč	2	1	2
	40 000 - 44 999 Kč	1	2	4
	Více než 45 000 Kč	2	2	2
Partnerský stav	Svobodný/á	17	12	12
	Ženatý/Vdaná	11	13	13
	Rozvedený/á	0	3	4
	Ovdovělý/á	2	2	0
	V registrovaném partnerství	0	0	1
Sexuální orientace	Heterosexuální	30	26	28
	Homosexuální	0	2	1
	Bisexuální	0	2	1
Frekvence aktivní účasti	Méně než 1x měsíčně	1	10	x
	1x měsíčně	0	5	x
	2x měsíčně	3	5	x
	1x týdně	12	6	x
	3x týdně	9	3	x
	Více než 3x týdně	5	1	x
Vyznání rodičů	Stejně	22	7	x
	Jiné	4	16	x
	Stejně pouze matka	4	6	x
	Stejně pouze otec	0	1	x
Je Vaše víra důležitou součástí Vaší osobní identity?	Rozhodně ano	25	25	x
	Spíše ano	5	3	x
	Spíše ne	0	2	x
	Rozhodně ne	0	0	x
Souhlasíte s většinou náboženských obsahů Vaší víry?	Rozhodně ano	20	8	x
	Spíše ano	10	18	x
	Spíše ne	0	1	x
	Rozhodně ne	0	3	x
Hlásíte se veřejně ke své víře?	Rozhodně ano	22	18	x
	Spíše ano	7	10	x
	Spíše ne	1	0	x
	Rozhodně ne	0	2	x
Máte ve svou církev naprostou důvěru?	Rozhodně ano	13	7	x
	Spíše ano	16	17	x
	Spíše ne	1	4	x
	Rozhodně ne	0	2	x
Pocítujete určité problémy spojené s Vaším vyznáním v České republice?	Rozhodně ano	4	4	x
	Spíše ano	11	13	x
	Spíše ne	13	10	x
	Rozhodně ne	2	3	x
Činí Vás Vaše víra šťastnějším?	Rozhodně ano	22	15	x
	Spíše ano	8	10	x
	Spíše ne	0	1	x
	Rozhodně ne	0	4	x

Tabulka 1 Výzkumný soubor

9. Výsledky

Pro určení signifikance budu považovat hladinu významnosti $p = 0,05$. Hrubé skóry jednotlivých skupin byly ověřeny Shapiro-Wilkovým testem normality. Hodnoty SWLS u židů a subškály pozitivních vztahů s druhými RPWB u židů nevykazují normální rozdělení. Při spojení všech věřících se normální nejeví subškály pozitivních vztahů s druhými, smyslu v životě a vnitřní religiozita ROS. Tyto škály jsou výrazně negativně zkoseny.

Cronbachovo alfa pro PWB v mém měření je $\alpha = 0,904$, SWLS má $\alpha = 0,845$, což značí vysokou vnitřní konzistenci testu a může být použit. Oproti tomu škála ROS má výsledné Cronbachovo alfa $\alpha = 0,492$. Proto nebudu používat výsledky za celý test dohromady, ale pouze za jednotlivé subškály zvlášť. Subškála vnější religiozity vykazuje $\alpha = 0,767$ a vnitřní $\alpha = 0,79$.

Pro ověření H_1 využívám dvoustranný Studentův t-test pro dva nezávislé výběry. Tato hypotéza se nepotvrdila, jelikož $t = 1,647$; $p = 0,103$ (Tab. 2). Hypotézu 1 proto zamítám, ale je možné si povšimnout určitého trendu.

T-Test pro dva nezávislé výběry				
	t	df	p	Cohenovo d
Hrubý skór PWB	1.647	88	0.103	0.368
<i>Poznámka.</i> Studentův t-test.				

Tabulka 2 T-test pro PWB u věřících a ateistů

K ověření druhé hypotézy využívám opět dvoustranný Studentův t-test pro dva nezávislé výběry. Tentokrát posuzuji odlišnost míry osobní pohody u židů a katolíků. Žádná odlišnost nalezena nebyla a $t = 0,572$; $p = 0,57$. Hypotézu 2 tedy zamítám.

Třetí hypotézu testuji jednostranným t-testem pro dva nezávislé výběry. Tato hypotéza byla potvrzena na hladině $t = 2,66$ a $p = 0,005$ se silou efektu Cohenovo $d = 0,687$ (Tab. 3). Jedná se tedy o velký efekt.

T-Test pro dva nezávislé výběry				
	t	df	p	Cohenovo d
Hrubý skór extrinsické religiozity	2.660	58	0.005	0.687
<i>Poznámka.</i> Pro všechny testy, alternativní hypotéza specifikuje, že hodnoty skupiny Židů jsou vyšší než skupiny Katolíků.				
<i>Poznámka.</i> Studentův t-test.				

Tabulka 3 T-test pro extrinsickou religiozitu u katolíků a židů

Byl proveden jednostranný t-test nezávislých výběrů pro testování H_4 . Konkrétně Mann-Whitneyho test, jelikož dané subškály nemají normální rozdělení u skupiny věřících. Nebyla zde nalezena žádná závislost. U subškály pozitivních vztahů je $U = 822$; $p = 0,253$ a u subškály smyslu $U = 1025$; $p = 0,86$.

H_5 ověřuji jednostranným t-testem nezávislých výběrů. Tyto subškály mají normální rozdělení, proto využívám Studentův t-test. Ani v jedné z obou subškál se nenašel signifikantní vztah. U subškály osobního růstu je $t = 1,273$; $p = 0,103$ a u subškály autonomie $t = 0,415$; $p = 0,34$. Hypotézu proto zamítám, ale upozorňuji na trend v subškále osobního růstu.

Pro testování H_6 jsem použila Spearmanův korelační koeficient. U katolíků nebyl nalezen žádný vztah mezi well-beingem a vnitřní religiozitou, a to na hladině $r_s = 0,149$; $p = 0,431$. U židů se hypotéza taktéž nepotvrdila, zde je $r_s = 0,312$; $p = 0,094$, ale je zde znatelný určitý trend. Při předpokladu pozitivní korelace je v židovském vzorku $r_s = 0,312$; $p = 0,047$. Hypotézu proto zamítám, nicméně upozorňuji na jistý trend v datech.

H_7 byla ověřována Spearmanovým korelačním koeficientem. V tomto vztahu se ukázala multivariační normalita prokázaná Sapir-Wilkiho testem. Zde byl potvrzen středně silný vztah mezi vnitřní religiozitou a smyslem života u židů, a to na hladině $r_s = 0,462$; $p = 0,01$ (Tab 4). U katolíků nebyl prokázán žádný vztah. Hypotézu proto přijímám pouze částečně, a to pro vzorek jedinců s judaistickým náboženstvím.

Spearmanova korelace		
	Spearmanovo rho	p
Vnitřní religiozita ROS - Smysl v životě RPWB	0.462	0.010

Tabulka 4 Korelace mezi vnitřní religiozitou a smyslem života u židů.

Pro ověření H_8 byl využit test variance dat ANOVA. Hodnota aktivity v náboženském životě mohla nabývat šesti stupňů. Analýza potvrdila, že vnitřní religiozita věřících se liší dle aktivity v náboženském životě s hodnotami $F(5) = 5,707$; $p < 0,001$ (Tab. 5), proto hypotézu přijímám. To potvrzuje souvislost vnitřní religiozity a aktivní praxe. Nelze však usuzovat na kauzalitu.

ANOVA - Vnitřní religiozita věřících					
Případy	Suma čtverců	df	Rozptyl	F	p
Jak často se aktivně účastníte náboženského života vaší církve?	849.028	5	169.806	5.707	< .001
Reziduály	1606.705	54	29.754		
<i>Poznámka. Typ III. Součtu čtverců.</i>					

Tabulka 5 ANOVA pro vnitřní religiozitu a aktivnosti v náboženském životě.

Vzhledem k tomu, že pouze jeden respondent odpověděl „Spíše ne“ na otázku: „Souhlasíte s většinou náboženských obsahů Vaší víry?“, byla jsem nucena ho vyřadit, abych byla schopná provést test ANOVA. Pracuji tedy s 59 respondenty, jak v H_9 , tak v H_{10} .

H_9 tedy byla ověřována testem ANOVA. Nebyl však nalezen vztah mezi osobní pohodou a souhlasem s obsahy víry ($F(2) = 1,744$; $p = 0,184$). Kruskal-Wallisův test však prokázal souvislost mezi životní spokojeností (SWLS) a kongruencí, a to na hladině $H(2, N= 59) = 8,38$; $p = 0,015$. Vzhledem k podobnosti obou konceptů můžeme hypotézu částečně přijmout.

Data jedinců s judaistickým vyznáním nevykazovala normální rozdělení, proto volím pro ověření H_{10} Kruskal-Wallisův test. Ten potvrzuje hypotézu na hladině $H(2, N=59) = 24,593$; $p < 0,001$ (Tab 6.) Vnitřní religiozita se tedy signifikantně liší v závislosti na souhlasu s obsahy vlastní víry.

Kruskal-Wallisův test			
Faktor	Statistika	df	p
Souhlasíte s většinou náboženských obsahů Vaší víry?	24.593	2	< .001

Tabulka 6 Kruskal-Wallisův test pro vnitřní religiozitu a kongruenci s obsahy víry.

Provedla jsem dále explorační analýzu dat nad rámec formulovaných hypotéz. Vykonal jsem test ANOVA pro všechny skupiny pro zjištění odlišnosti v PWB jednotlivých skupin, ale nebyla nalezena signifikantní odlišnost ($F(2) = 1,54$; $p = 0,22$).

Našla jsem středně silnou negativní korelaci mezi vnější religiozitou a subškálou autonomie ($r_s = -0,451$; $p = 0,012$) a subškálou osobního růstu ($r_s = -0,433$; $p = 0,017$). U katolíků nebyla vnější religiozita korelována se žádnou subškálou.

Také jsem testem ANOVA ověřila, nakolik jsou v souladu výsledky SWLS a subjektivního hodnocení štěstí. Skupiny se signifikantně liší, v tom smyslu, že jedinci, kteří vypovídají, že je jejich víra činí šťastnějšími, mají signifikantně vyšší výsledky v SWLS ($F(3) = 3,488$; $p = 0,037$). U RPWB však tento jev neprojevuje.

10. Diskuze

Zprvu bych ráda zmínila, že data byla sbírána po právě proběhlé epidemii COVID-19 a s ní spojeným krizovým stavem a karanténou. Tato nevěšdní zkušenost mohla mít značný vliv na respondenty. Je možné, že tento vliv byl nerovnoměrný, jelikož aktivní věřící byli zasaženi zavřením náboženských budov a byli tedy omezeni ve své praxi. I když oba dotazníky míří spíše na dlouhodobé posouzení, mohla se nastalá situace promítnout v hodnocení respondentů.

Ve vzorku židů se ukázal nečekaný počet konvertitů a zároveň málo aktivních praktikujících, ačkoliv valná většina vypovídá, že jejich víra je důležitou součástí jejich identity a veřejně se ke své víře hlásí. Také je zajímavé, že židé výrazně méně souhlasí s obsahem své víry a mají nižší důvěru ve svou církev než katolíci. Takový postoj by mohl vést až ke kognitivní disonanci a značně snižovat well-being. Dva jedinci s judaistickým vyznáním navíc označili, že se účastní náboženského života 3x týdně, ale veřejně se ke své víře rozhodně nehlásí. Tento jev by byl jistě zajímavým námětem pro následný výzkum.

Židé však vykazují zajímavé výsledky v mnoha ohledech, především ve vnější religiozitě a subškálách autonomie a osobního růstu. Ve výzkumech využitých v literárně-přehledové části nemohu najít uspokojivé vysvětlení tohoto negativního vztahu. Bylo by proto nasnadě se na tento vztah zaměřit v následných studiích.

Ze subjektivního hlediska většina respondentů obou náboženství vypovídá, že je jejich víra činí šťastnějšími. Jedinci, kteří vypovídali, že je jejich víra rozhodně nečiní šťastnějšími, nebyli vůbec aktivními praktikujícími. Otázky jak a proč si to myslí by měly být předmětem následného kvalitativního výzkumu. Jistě by to napomohlo chápání vztahu mezi religiozitou a well-beingem především ze subjektivního hlediska věřících, které mi v tomto případě připadá velmi důležité a mohlo by se odrazit například v jednotící teorii.

Z výsledků se také zdá, že Česká republika není příliš přívětivým místem k životu pro věřící, jelikož více jak polovina pocítuje určité problémy. Zde by byl nasnadě kvalitativní výzkum charakteru a původu problémů a jejich vlivu na osobní pohodu.

Na konci dotazníku jsem také nechala možnost vyjádřit se k němu či přidat určitou informaci. Zde měli respondenti problém s nejasnou formulací a protichůdností některých

otázek, ale vesměs se jim dotazník líbil a děkovali za otázky k zamyšlení. Vnímání náboženství jako určitého instrumentu k dosažení štěstí se však ukázalo jako poměrně citlivé téma. Lidé často zdůrazňovali, že jejich víra není žádným nástrojem ke štěstí, ale že věří pro víru samotnou. Již podle těchto reakcí bychom mohli odlišit respondenty s vnitřní či vnější náboženskou orientací. Někteří se snažili upřesnit svou náboženskou identitu či náboženskou praxi. Z toho důvodu se domnívám, že toto jsou opravdu důležité aspekty víry i pro samotné věřící a měla by jim být věnována bližší pozornost.

Závěr

Má bakalářská práce přispěla především k lepšímu pochopení specifík jednotlivých skupin a k zmapování jednotlivých mediátorů vztahu well-beingu a příslušnosti ke katolicismu, judaismu a ateismu. Mé výsledky se většinou shodují s výzkumy na toto téma. Byly prokázány jen některé hypotézy týkající se hlavně náboženské praxe a významnosti intrinsické religiozity. Obecně však lze říci, že jelikož se často jedná o malé efekty prokazatelné pouze na velkých vzorcích, bylo by třeba opakovat měření s větším počtem respondentů. Z hlediska budoucích výzkumů se domnívám, že by bylo vhodné soustředit se na experimentální zkoumání, kvalitativní a multidisciplinární výzkum či na multivariační analýzy zaměřené na mediátory.

Jednoznačně chybí určitá jednotící, kompletní teorie, která by vysvětlovala vztah jednotlivých faktorů. Ve člancích vidíme vždy výseč, určitý pohled na problém z jedné strany či „článek mozaiky“, ale nikomu se zatím nepodařilo odhadnout kompletní výsledný „mozaikový obraz“. Proto i tato práce otevírá mnoho parciálních problémů a otázek, ale nemůže podat ultimátní vysvětlení. Může se tedy stát pouze „dílkem v mozaice“ a čekat na pozdější zasazení do kontextu.

Jednotící teorie je však teď pravděpodobně pouze „vzdálený sen“, jelikož je třeba nejdříve jednotně definovat základní terminologii, tedy konstrukty jako je well-being, štěstí, religiozita či náboženství. Ve stávající situaci si žádný výzkumník nemůže být jist, zda „neskládá svou vlastní personální mozaiku“, radikálně odlišnou od té jiných akademiků.

Nemohu proto říci, zda mé výsledky jsou plně validní. Mohu říci, že jsem použila zavedené standardizované škály, které jsou hojně využívány a akademická obec je s nimi obeznámena. Minimálně je tedy možné se bavit o stejném konstrukt, ať ho nazveme religiozita či well-being nebo jakkoliv jinak.

V závěru bych chtěla upozornit na opomíjený, avšak velmi důležitý fakt. Ze studia doktrín jednotlivých hlavních světových náboženství se ukazuje, že instruuji své následovníky k následování hlubšího smyslu a spojení s bohem (či dosažení určitého stavu mysli) spíše než ke štěstí v hedonickém směru, kdy často varují, či vysloveně „brojí“ proti vyhledávání smyslových zážitků (Newman, Graham, 2018).

V určitém kontextu, především pokud jsou věřící pronásledováni pro svou víru a zůstanou „věrni bohu“, může být utrpení na tomto světě odměněno v posmrtném životě (Newman, Graham, 2018).

Při práci s náboženstvím musíme mít na paměti, že vždy existují 2 světy, ve kterých se jedinec může vyskytovat. Je to tento svět a poté určitý metafyzický svět, ať je to nirvána, nebe či jakýkoliv druh posmrtného „života“. Již označení „posmrtný život“ nám říká, že jedinec „žije“ dále v tomto jiném světě, a že se jeho činy zde odrazí v tomto dalším životě. Ideál šťastného života proto nemusí znamenat, že šťastný bude tento život, ale ten druhý. Proto se z vnějšího, nenáboženského, pohledu může zdát, že věřící v tuto chvíli nežijí šťastný, spokojený život a můžeme mít pravdu, jelikož pouze implikuje svůj ideál na naprosto odlišné vnímání světa.

Jedná se o posunutí hranice, která je pojímána jakožto konečný cíl. V náboženských představách není tímto koncem (cílem) smrt, ale cokoli co je na konci druhého života. Konečným cílem proto může být štěstí, to se však nemusí projevit ve well-beingu tohoto života, protože cílem tohoto života může být i utrpení ve prospěch štěstí v druhém životě.

O to překvapivější je, že i přes tuto kontradikci vykazují věřící vyšší well-being. Ten musí být tedy zajišťován jinými prostředky než náboženskými, respektive eschatologickými (konečný cíl).

Well-being je jasně žádoucí kvalitou v naší současné společnosti. Správnou otázkou je ale: „Proč tomu tak je?“. Předpokládat automaticky, že štěstí je žádoucí a pozitivní jev pro všechny jedince, je, dle mého názoru, chybný design většiny výzkumů v této oblasti.

Seznam použité literatury

- Abbott, R. A., Ploubidis, G. B., Huppert, F. A., Kuh, D., Wadsworth, M. E., & Croudace, T. J. (2006). Psychometric evaluation and predictive validity of Ryff's psychological well-being items in a UK birth cohort sample of women. *Health and quality of life outcomes*, 4(1):76.
- Allport, G. W. & Ross, J. M. (1967). Personal Religious Orientation and Prejudice. *Journal of Personality and Social Psychology*, 5(4), 432-443.
- American Psychological Association (2010). *Publication manual of the American Psychological Association (6th edition)*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Batson, C. D. (1976). Religion as Prosocial: Agent or Double Agent? *Journal for the Scientific Study of Religion*, 15(1), 29-45.
- Bierman, A. (2006). Does religion buffer the effects of discrimination on mental health? Differing effects by race. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 45 (4), 551–565.
- Bjørnskov, C., Dreher, A., & Fischer, J. (2008). Cross-country determinants of life satisfaction: Exploring different determinants across groups in society. *Social Choice and Welfare*, 30(1), 119-173.
- Cohen, A. B. (2002). The importance of spirituality in well-being for Jews and Christians. *Journal of Happiness Studies*, 3 (3), 287–310.
- Cohen, A. B. (2009). Many forms of culture. *American Psychologist*, 64(3), 194-204.
- Cohen, A. B., & Hill, P. C. (2007). Religion as culture: Religious individualism and collectivism among American Catholics, Jews and Protestants. *Journal of Personality*, 75(4), 709–742.
- Cohen, A. B., & Johnson, K. A. (2011). *Religion and Well-being*. A paper presented at the Yale Center for Faith and Culture consultation on Happiness and Human Flourishing, New Haven, CT.
- Cohen, A. B., & Rankin, A. (2004). Religion and the morality of positive mentality. *Basic & Applied Social Psychology*, 26 (1), 45–57.

- Cohen, A. B., Siegel, J. I., & Rozin, P. (2003). Faith versus practice: Different bases for religiosity judgments by Jews and Protestants. *European Journal of Social Psychology*, 33 (2), 287–295.
- Compare countries [Online]. Retrieved July 22, 2020, from <https://www.hofstede-insights.com/product/compare-countries/>
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95 (3), 542–575.
- Diener, E., & Clifton, D. (2002). Life satisfaction and religiosity in broad probability samples. *Psychological Inquiry*, 13 (3), 206–209.
- Elliott, M., & Hayward, R. D. (2009). Religion and life satisfaction worldwide: The role of government regulation. *Sociology of Religion*, 70 (3), 285-310.
- Ellison, C. G., & Lee, J. (2010). Spiritual struggles and psychological distress: Is there a dark side of religion? *Social Indicators Research*, 98 (3), 501–517.
- Ellison, C. G., Boardman, J. D., Williams, D. R., & Jackson, J. S. (2001). Religious involvement, stress, and mental health: Findings from the 1995 Detroit Area Study. *Social forces*, 80(1), 215-249.
- Farias, M., Coleman, T. J., III. (2019) Nonreligion, atheism and mental health. In Moreira-Almeida, A., Mosqueiro, B. P., & Bhugra, D. (Eds.) (in press). *Spirituality and Mental Health Across Cultures Evidence-Based Implications for Clinical Practice*. Oxford: Oxford University Press.
- Farias, M., Newheiser, A.-K., Kahane, G., & deToledo, Z. (2013). Scientific faith: Belief in science increases in the face of stress and existential anxiety. *Journal of Experimental Social Psychology*, 49 (6), 1210-1213.
- Fatima, S., Sharif, S., & Khalid, I. (2018). How does religiosity enhance psychological well-being? Roles of self-efficacy and perceived social support. *Psychology of Religion and Spirituality*, 10(2), 119-127.
- Fiala, W. E., Bjorek, J. P., & Gorsuch, R. (2002). The Religious Support Scale: Construction, validation, and cross-validation. *American Journal of Community Psychology*, 30 (6), 761–786.
- Fishbane, M. (1998). *The exegetical imagination: On Jewish thought and theology*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

- Francis, L. J., & Kaldor, P. (2002). The relationship between psychological well-being and Christian faith and practice in an Australian population sample. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 41, 179–184.
- Frankl, V. E. (2018). *A přesto říci životu ano*. Praha: Karmelitánské nakladatelství.
- Galen, L. W., & Kloet, J. D. (2010). Mental wellbeing in the religious and the non-religious: Evidence for a curvilinear relationship. *Mental Health, Religion & Culture*, 14 (7), 673-689.
- Garssen, B., Visser, A., & Pool, G. (2020). Does spirituality or religion positively affect mental health? Meta-analysis of longitudinal studies. *The International Journal for the Psychology of Religion*, 1-17.
- Gorsuch, R. L., & McPherson, S. E. (1989). Intrinsic/extrinsic measurement: I/E-revised and single-item scales. *Journal for the Scientific study of Religion*, 28 (3) 348-354.
- Graham, C., & Crown, S., (2014). Religion and wellbeing around the world: Social purpose, social time, or social insurance? *International Journal of Wellbeing*, 4(1), 1-27.
- Graham, J., & Haidt, J. (2010). Beyond beliefs: Religions bind individuals into moral communities. *Personality and Social Psychology Review*, 14 (1), 140–150.
- Green, M., & Elliott, M. (2010). Religion, health, and psychological well-being. *Journal of Religion and Health*, 49 (2), 149-163.
- Gregorová, E. (2016). *Náboženská orientace u konvertitů* (Bakalářská práce). Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Hackney, C. H., & Sanders, G. S. (2003). Religiosity and mental health: A meta-analysis of recent studies. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 42 (1), 43–55.
- Hamplová, D. (2013). *Náboženství v české společnosti na prahu 3. tisíciletí*. Praha: Karolinum
- Hayward, R. D. & Krause, N. (2014). Religion, mental health and well-being: Social aspects. In Saroglou, V. (Ed.), *Religion, Personality, and Social Behavior* (s. 255-280). New York: Psychology Press.
- Hood, R. W., Jr., Spilka, B., Hunsberger, B., & Gorsuch, R. (2003). *The psychology of religion: An empirical approach* (3rd ed.). New York: Guilford Press.

- Hovemyr, M. (1994). *A Swedish religious orientation scale*. Department of Psychology, Stockholm University.
- Hughes, J., Grossmann, I., & Cohen, A. B. (2015). Tolerating the “doubting Thomas”: How centrality of religious beliefs vs. practices influences prejudice against atheists. *Frontiers in psychology*, 6, 1352.
- Cherry, E. T. (2010). *God and the art of happiness*. Michigan: Eerdmans Publishing Company
- Cherry, E. T. (2011). God and the art of happiness. *Theology Today*, 68(3), 238–252.
- Ibrahim, M. & O’Neel, C. G. (2018). Religion and Well-being: Differences by Identity and Practice. *Psi Chi Journal of Psychological Research*, 23 (1), 72-85.
- Joshi, S., Kumri, S., & Jain, M. (2008). Religious belief and its relation to psychological well-being. *Journal of the Indian Academy of Applied Psychology*, 34, 345–354.
- Kahneman, D., Diener, E., & Schwarz, N. (Eds.). (1999). *Well-Being: Foundations of Hedonic Psychology*. New York: Russell Sage Foundation
- Kebza, V., & Šolcová, I. (2003). Well-being jako psychologický a zároveň mezioborově založený pojem. *Československá Psychologie*, 47(4), 333–345.
- Kebza, V., & Šolcová, I. (2005). Prediktory osobní pohody (well-being) u reprezentativního souboru české populace. *Československá psychologie*, 49(1), 1-8.
- Keyes, C. L. M., Shmotkin, D., & Ryff, C. D. (2002). Optimizing well-being: The empirical encounter of two traditions. *Journal of Personality and Social Psychology*, 82(6), 1007-1022.
- Kim-Prieto, C., & Diener, E. (2009) Religion as a source of variation in the experience of positive and negative emotions. *The Journal of Positive Psychology*, 4(6), 447-460.
- Koenig, H. G., King, D. E., & Carson, V. B. (2012). *Handbook of Religion and Health* (2nd ed.). New York: Oxford University Press.
- Koenig, H. G., Larson, D. B. (2001). Religion and mental health: evidence for an association. *International Review of Psychiatry*, 13 (2), 67–78.

- Kovář, K. (2015). *Náboženská orientace u členů Českobratrské církve evangelické* (Bakalářská práce). Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Krause, N. (2002). Church-based social support and health in old age. *The Journals of Gerontology Series B: Psychological Sciences and Social Sciences*, 57 (6), 332-347.
- Krause, N., & Ellison, C. G. (2009). The doubting process: A longitudinal study of the precipitants and consequences of religious doubt in older adults. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 48 (2), 293–312.
- Krause, N., & Hayward, R. D. (2013). Older Mexican Americans and God-mediated control: Exploring the influence of Pentecostal/Evangelical affiliation. *Mental Health, Religion & Culture*. 16 (3), 319-333.
- Lavrič, M., & Flere, S. (2008). The role of culture in the relationship between religiosity and psychological well-being. *Journal of Religion and Health*, 47(2), 164-175.
- Lazarus, R. S. (1997). Acculturation isn't everything. *Applied Psychology*, 46(1), 39-43.
- Lužný, D., Nešpor, Z. R. (Eds). (2008). *Náboženství v menšině*. Praha: Malvern.
- Matyášová, E. (2014). *Socioekonomický status a jeho působení na strukturu a úroveň osobní pohody (well-being)* (Diplomová práce). Praha: Univerzita Karlova.
- Mauk, K. L., Schmidt, N. K. (2004). *Spiritual Care in Nursing Practice*. Philadelphia: Lippincott Williams & Wilkins.
- Mochon, D., Norton, M. I., & Ariely, D. (2011). Who benefits from religion?. *Social Indicators Research*, 101(1), 1-15.
- Myers, D. G. (2000). The funds, friends, and faith of happy people. *American Psychologist*, 55(1), 56–67.
- Newman, D. B., & Graham, J. (2018). Religion and well-being. In Diener, E., Oishi, S. & Tay, L. (Eds.), *Handbook of well-being*. Salt Lake City, UT: DEF Publishers.
- Norenzayan, A., & Shariff, A. F. (2008). The origin and evolution of religious prosociality. *Science*, 322 (5898), 58–62.
- Obyvatelstvo podle náboženské víry v krajích [Online]. Retrieved July 22, 2020, from <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/shortUrl?su=c83d7324>

- Oishi, S., & Diener, E. (2014). Residents of poor nations have a greater sense of meaning in life than residents of wealthy nations. *Psychological Science*, 25 (2), 422–430.
- Paloutzian, R. F., & Ellison, C. (1982). Spiritual well-being scale. *Measures of religiosity*, 382-385.
- Park, H. N., Cook, K., LePine, S. E., & Steiner, C. (2019). Do Nonreligious Individuals Have the Same Mental Health and Well-being Benefits as Religious Individuals?. *Journal of Psychology and Christianity*, 38(2), 81-99.
- Pechová, O. (2011). *Psychologie náboženství*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci.
- Psychological Wellbeing Scale [Online]. Retrieved July 22, 2020, from <http://sparqtools.org/mobility-measure/psychological-wellbeing-scale/#42-item-version>
- Říčan, P. (2007). *Psychologie náboženství a spirituality*. Praha: Portál.
- Ross, C. E. (1990). Religion and psychological distress. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 29 (2), 236–245.
- Rutjens, B. T., Van Harreveld, F., Van der Pligt, J., Kreemers, L. M., & Noordewier, M. K. (2013). Steps, stages, and structure: Finding compensatory order in scientific theories. *Journal of Experimental Psychology: General*, 142(2), 313-318.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2001). On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Review of Psychology*, 52(1), 141–166.
- Ryff, C. D. (1989). Happiness is everything, or is it? Explorations on the meaning of psychological well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(6), 1069– 1081.
- Schnell, T., & Keenan, W. (2011). Meaning-Making in an Atheist World. *Archive For The Psychology Of Religion*, 33(1), 55-78.
- Schnittker, J. (2001). When is faith enough? The effects of religious involvement on depression. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 40 (3), 393–411.
- Seligman, M. E. P. (2003). *Opravdové štěstí: Pozitivní psychologie v praxi*. Praha: Ikar.

- Sirigatti, S., Stefanile, C., Giannetti, E., Iani, L., Penzo, I., & Mazzeschi, A. (2009). Assessment of factor structure of Ryff's Psychological Well-Being Scales in Italian adolescents. *Bollettino di Psicologia Applicata*, 259(56), 30-50.
- Slezáčková, A. (2012). *Průvodce pozitivní psychologií*. Praha: Grada.
- Snoek, J. A. M. (1999). Defining 'religions' as the domain of study of the empirical sciences of religions. In Platvoet, J. G. & Molendijk, A. L. (Eds.), *The pragmatics of defining religion: Contexts, concepts, and contests* (s. 313-333). Brill: Leiden.
- Štampach, I. O. (1998): Předmluva. In Otto, R., *Posvátno*. Praha: Vyšehrad.
- Steger, M. F., & Frazier, P. (2005). Meaning in life: One link in the chain from religion to well-being. *Journal of Counseling Psychology*, 52, 574–582.
- Strawbridge, W. J., Shema, S. J., Cohen, R. D., & Kaplan, G. A. (2001). Religious attendance increases survival by improving and maintaining good health behaviors, mental health, and social relationships. *Annals of Behavioral Medicine*, 23(1), 68-74.
- Strnadová, A. (2014). *Vztah vnímané životní spokojenosti a štěstí na vzorku české populace* (Diplomová práce). Brno: Masarykova univerzita.
- Urban, P. (2016). Věda o well-being– několik (více méně kritických) poznámek. *Československá psychologie*, 60 (1), 13-21.
- Vilchinsky, N., & Kravetz, S. (2005). How are religious belief and behavior good for you? An investigation of mediators relating religion to mental health in a sample of Israeli Jewish students. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 44(4), 459-471.
- Vishkin, A., Bloom, P. B. N., & Tamir, M. (2019). Always look on the bright side of life: religiosity, emotion regulation and well-being in a Jewish and Christian sample. *Journal of Happiness Studies*, 20(2), 427-447.
- Vishkin, A., Schwartz, S. H., Ben-Nun Bloom, P., Solak, N., & Tamir, M. (2020). Religiosity and Desired Emotions: Belief Maintenance or Prosocial Facilitation?. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 46 (7), 1090-1106.
- Wilt, J. A., Stauner, N., & Exline, J. J. (2018). Religion, spirituality, and well-being. In Maddux, J. E. (Ed.), *Frontiers of social psychology. Subjective well-being and life satisfaction* (s. 337–354). New York: Routledge.

- Wolfson, E. R. (2004). Weeping, death, and spiritual ascent in sixteenth-century Jewish mysticism. In Corrigan, J. (Ed.), *Religion and emotion: Approaches and interpretation* (s. 271–305). New York: Oxford University Press.
- Young, G. (2004). Reading and praying online: The continuity of religion online and online religion in Internet Christianity. In Dawson, L., & Cowan, D. (Ed.), *Religion online: Finding faith on the Internet* (s. 93-106). New York: Routledge.

Seznam tabulek

Tabulka 1 Výzkumný soubor.....	39
Tabulka 2 T-test pro PWB u věřících a ateistů	40
Tabulka 3 T-test pro extrinsickou religiozitu u katolíků a židů	41
Tabulka 4 Korelace mezi vnitřní religiozitou a smyslem života u židů.	41
Tabulka 5 ANOVA pro vnitřní religiozitu a aktivnosti v náboženském životě.	42
Tabulka 6 Krusal-Wallisův test pro vnitřní religiozitu a kongruenci s obsahy víry.	42

Seznam zkratk

APA	American Psychological Association
et al.	a kolektiv
např.	například
PWB	Psychologický well-being
ROS	Škála náboženské orientace
RPWB	Škála psychologického well-beingu
SWLS	Škála spokojenosti se životem

Příloha 1. Dotazník pro věřící

Dotazník osobní pohody a religiozity

Dobrý den!

Tento dotazník je výzkumnou součástí mé bakalářské práce prováděné na FF UK.

Dotazník je zcela anonymní. Odpovídejte prosím, co nejupřímněji tak, aby Vaše odpovědi byly pravdivé a přesné. Neexistují žádné špatné či správné odpovědi. Instrukce se nacházejí u jednotlivých částí. Vyplnění zabere přibližně 12 minut.

Předem děkuji za ochotu k účasti!

Simona Hendrychová

Studie je realizována pod záštitou katedry psychologie FF UK

*Povinné pole

1. Pohlaví *

Označte jen jednu elipsu.

- Muž
 Žena
 Nechci uvádět

2. Věk *

---

3. Nejvyšší dosažené vzdělání *

Označte jen jednu elipsu.

- Základní
 Střední odborné
 Střední bez maturity
 Střední s maturitou
 Vyšší odborné
 Bakalářské
 Magisterské
 Doktorské

4. Váš průměrný čistý měsíční příjem *

Označte jen jednu elipsu.

- Méně než 10 000 Kč
- 10 000 - 14 999 Kč
- 15 000 - 19 999 Kč
- 20 000 - 24 999 Kč
- 25 000 - 29 999 Kč
- 30 000 - 34 999 Kč
- 35 000 - 39 999 Kč
- 40 000 - 44 999 Kč
- Více než 45 000 Kč

5. Partnerský stav *

Označte jen jednu elipsu.

- Svobodný/á
- Ženatý/Vdaná
- Rozvedený/á
- Ovdovělý/á
- V registrovaném partnerství

6. Sexuální orientace *

Označte jen jednu elipsu.

- Heterosexuální
- Homosexuální
- Jiné: _____

7. Náboženské vyznání *

Označte jen jednu elipsu.

- Římskokatolické
- Judaismus
- Jiné: _____

Osobní
pohoda

Tato škála obsahuje 42 položek. Uvedte, prosím, do jaké míry souhlasíte/nesouhlasíte s každou níže popsanou položkou, učiňte tak pomocí užití následující hodnotící škály:

- 1 - Rozhodně NESouhlasím
2 - NESouhlasím
3 - Spíše NESouhlasím
4 - Ani souhlasím, ani nesouhlasím
5 - Spíše souhlasím
6 - Souhlasím
7 - Rozhodně souhlasím

8. Zde označte Spíše NESouhlasím *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

9. Nebojím se vyjádřit své názory, a to i tehdy, jsou-li v rozporu s názory většiny lidí. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

10. Život pro mě je neustálý proces učení se, změn a růstu. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

11. Obecně vzato cítím, že mám situaci plně pod kontrolou. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

12. Lidé by mě popsali jako štědrého člověka, který je ochotný sdílet čas s druhými. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

13. Nezájímají mě činnosti, které rozšíří moje obzory. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

14. Baví mě dělat plány do budoucnosti a poté pracovat na tom, aby se uskutečnily. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

15. Většina lidí mě vnímá jako milujícího a láskyplného člověka. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

16. V mnoha směrech jsem zklamaný z toho, čeho jsem v životě dosáhl. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

17. Žiji svůj život teď a tady, velmi nepřemýšlím nad budoucností. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

18. Mám sklony si dělat starosti o to, co si o mně druzí lidé myslí. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

19. Když se podívám na svůj životní příběh, těší mě, jak všechno dopadlo. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

20. Je pro mě obtížné si uspořádat život tak, aby byl pro mě uspokojivý. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

21. Moje rozhodnutí obvykle nejsou ovlivněna tím, co dělají všichni ostatní. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

22. Už dávno jsem vzdal/a pokusy o dělání velkých změn či pokroků ve svém životě. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

23. Nároky každodenního života jsou pro mě často ubíjející. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

24. Nezažil/a jsem mnoho vřelých a důvěryhodných vztahů s druhými. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

25. Myslím, že je důležité nabývat nové zkušenosti, které vybízejí k přehodnocení smýšlení o sobě samém i o světě kolem nás. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

26. Udržování blízkých vztahů je pro mě obtížné a frustrující. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

27. Můj přístup k sobě samému pravděpodobně není tak pozitivní, jak to mají ostatní lidé. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

28. Mám pocit směru a smyslu ve svém životě. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

29. Posuzuji sám/sama sebe podle toho, co je pro mě důležité, nikoli podle hodnot, které považují za důležité ostatní. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

30. Celkově se cítím sebejistě a pozitivně. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

31. Vybuďoval/a jsem si domov a životní styl, který je podle mého vkusu. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

32. Mám sklony nechat se ovlivňovat lidmi se silnými názory. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

33. Není mi příjemně v nových situacích, které vyžadují měnit obvyklé, zažitě způsoby konání. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

34. Nezapadám dobře mezi lidi, ani do komunity okolo mě. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

35. Ví'm, že svým přátelům mohu věřit a oni zase mohou věřit mně. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

36. Když o tom přemýšlím, jako člověk jsem se v posledních letech moc nezlepšil/a. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

37. Někteří lidé se potloukají bezcílně životem, já k nim ale nepatřím. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

38. Často se cítím osamělý/á, neboť mám jen pár blízkých přátel, se kterými mohu sdílet své obavy. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

39. Když se porovnám se svými přáteli a známými, mám ze sebe dobrý pocit. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

40. Nevidím smysl v tom, čeho chci v životě dosáhnout. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

41. Někdy se cítím, že jsem udělal/a vše, co se udělat dalo. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

42. Cítím, že ostatní lidé mají ze života víc než já. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

43. Jsem si jistý/á ve svých názorech, i když jsou zcela protikladné s obecnou názorovou shodou. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

44. Jsem celkem dobrý/á v zařizování mnoha povinností mého dennodenního života. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

45. Mám dojem, že jsem se jako člověk v průběhu let značně vyvinul/a. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

46. Užívám si vzájemné společné konverzace s přáteli a rodinou. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

47. Moje každodenní činnosti se mi často zdají obyčejné a nedůležité. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

48. Většina aspektů mé osobnosti se mi líbí. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

49. Je pro mě obtížné vyjádřit své názory na kontroverzní témata. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

50. Často se cítím být zaplaven/a svými povinnostmi. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

Přeskočte na otázku 51

Životní spokojenost

Tato škála obsahuje 5 položek. Uveďte, prosím, do jaké míry souhlasíte/nesouhlasíte s každou níže popsanou položkou, učiňte tak pomocí užití následující hodnotící škály:

- 1 - Rozhodně NESouhlasím
- 2 - NESouhlasím
- 3 - Spíše NESouhlasím
- 4 - Nemohu se rozhodnout
- 5 - Spíše souhlasím
- 6 - Souhlasím
- 7 - Rozhodně souhlasím

51. Zde označte Souhlasím *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

52. Můj způsob života se téměř zcela shoduje s mým ideálem. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

53. Podmínky mého života jsou vynikající. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

54. Jsem se svým životem spokojený/á. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

55. Dostal/a jsem od svého života téměř vše, co jsem chtěl/a. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

56. Kdybych mohl/a žít svůj život znovu, téměř nic bych nezměnil/a. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

Religiozita

POZOR, JINÉ SKÓROVÁNÍ!

Tato škála obsahuje 21 položek. Uveďte, prosím, do jaké míry souhlasíte/nesouhlasíte s každou níže popsanou položkou, učiňte tak pomocí užití následující hodnotící škály:

- 1 - Rozhodně NESouhlasím
- 2 - NESouhlasím
- 3 - Nejsem si jist
- 4 - Souhlasím
- 5 - Rozhodně souhlasím

57. Zde označte Rozhodně NESouhlasím *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

58. Čtu literaturu týkající se mé víry (nebo církve). *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

59. Náboženství je zvláště důležité proto, že odpovídá na mnoho otázek týkajících se smyslu života. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

60. To, co mně náboženství nejvíc poskytuje, je útěcha, když jsem zasažen/a trápením a neštěstím. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

61. Velmi se snažím přenášet moje náboženské přesvědčení do všech mých dalších záležitostí v životě. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

62. Ačkoliv jsem zastávce svého náboženství, cítím, že je mnoho důležitějších věcí v mém životě. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

63. Jedním z důvodů mého členství v církvi je to, že takovéto členství mi pomáhá včlenit se do komunity. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

64. Pokud mi nezabrání nevyhnutelné okolnosti, kostel/synagogu pravidelně navštěvuji. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

65. Nejdůležitější funkce církve je, že poskytuje prostor k vytvoření hodnotných sociálních vztahů. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

66. Prvořadým smyslem modlitby je získat úlevu a ochranu. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

67. Modlitby, které vyslovuji o samotě, mají pro mě stejný význam a jsou doprovázeny stejnými osobními emocemi jako ty modlitby, které říkám v průběhu bohoslužeb. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

68. Smyslem modlitby je zajistit si šťastný a pokojný život. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

69. Čas od času shledávám nezbytným opustit své náboženské postoje z důvodu ochrany svého sociálního a ekonomického blahobytu. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

70. Náboženství mi pomáhá udržet můj život vyrovnaným a stabilním stejnou měrou, jako mi pomáhá i moje občanství, přátelství a příslušnost k dalším sociálním skupinám. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

71. Hlavní důvod mého zájmu o náboženství spočívá v tom, že pobyt v mé církvi představuje pro mě příjemnou sociální aktivitu. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

72. Je pro mě důležité trávit určité množství času osobním náboženským přemýšlením a meditací. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

73. Ačkoliv jsem nábožensky založený člověk, odmítám, aby náboženské úvahy ovlivnily mé každodenní záležitosti. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

74. Modlím se především proto, že jsem tomu byl v minulosti naučen/a. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

75. Docela často si intenzivně uvědomuji přítomnost Boha nebo božské bytosti. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

76. Moje náboženské postoje skutečně stojí za mým celkovým postojem k životu. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

77. Pokud bych se měl/a připojit ke skupině lidí v rámci církve, dal/a bych přednost připojení se ke skupině studující Bibli/Tanach před sociálně aktivní skupinou. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

78. Nezáleží tolik na tom, v co věřím, pokud vedu mravný život. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

Doplňující otázky na Vaší náboženskou praxi

79. Jste náboženský expert (kněz, kazatel, farář, kaplan, rabín, gabaj, kohen apod.) ? *

Označte jen jednu elipsu.

Ano

Ne

80. Jak často se aktivně účastníte náboženského života vaší církve? (účast na bohoslužbách, náboženských svátcích, setkání komunity...) *

Označte jen jednu elipsu.

Méně než 1x měsíčně

1x měsíčně

2x měsíčně

1x týdně

3x týdně

Více než 3x týdně

81. Jsou Vaši rodiče stejného vyznání jako Vy? *

Označte jen jednu elipsu.

Ano

Ne

Pouze otec

Pouze matka

82. Je Vaše víra důležitou součástí Vaší osobní identity? *

Označte jen jednu elipsu.

Rozhodně ano

Spíše ano

Spíše ne

Rozhodně ne

83. Souhlasíte s většinou náboženských obsahů Vaší víry? *

Označte jen jednu elipsu.

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne

84. Hlásíte se veřejně ke své víře? *

Označte jen jednu elipsu.

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne

85. Máte ve svou církev naprostou důvěru? *

Označte jen jednu elipsu.

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne

86. Pocitujete určité problémy spojené s Vaším vyznáním v České republice? (nenávisť, nesvoboda, malá četnost náboženských budov...) *

Označte jen jednu elipsu.

- Rozhodně ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Rozhodně ne

87. Činí Vás Vaše víra šťastnějším? *

Označte jen jednu elipsu.

- Rozhodně ano
 Spíše ano
 Spíše ne
 Rozhodně ne

Děkuji
za
vyplnění

Moc děkuji za vyplnění mého dotazníku. Pokud byste měli jakékoliv otázky, či byste měli zájem o výsledky, neváhejte mě kontaktovat na emailu: simihendrych@gmail.com.

88. Vaše poznámky k dotazníku

Obsah není vytvořen ani schválen Googlem.

Google Formuláře

Příloha 2. Dotazník pro ateisty

Dotazník osobní pohody

Dobrý den!

Tento dotazník je výzkumnou součástí mé bakalářské práce prováděné na FF UK.

Dotazník je zcela anonymní. Odpovídejte prosím, co nejpřímněji tak, aby Vaše odpovědi byly pravdivé a přesné. Neexistují žádné špatné či správné odpovědi. Instrukce se nacházejí u jednotlivých částí. Vyplnění zabere přibližně 7 minut.

Předem děkuji za ochotu k účasti!

Simona Hendrychová

Studie je realizována pod záštitou katedry psychologie FF UK

*Povinné pole

Pokud na následující otázku odpovíte "Ne", NEPOKRAČUJTE, prosím, ve vyplňování dotazníku. Děkuji za Váš čas.

1. Jste ateista? *

Označte jen jednu elipsu.

Ano

Ne

Demografické údaje

2. Pohlaví *

Označte jen jednu elipsu.

Muž

Žena

Nechci uvádět

3. Věk *

_____

4. Nejvyšší dosažené vzdělání *

Označte jen jednu elipsu.

- Základní
- Střední odborné
- Střední bez maturity
- Střední s maturitou
- Vyšší odborné
- Bakalářské
- Magisterské
- Doktorské

5. Váš průměrný čistý měsíční příjem *

Označte jen jednu elipsu.

- Méně než 10 000 Kč
- 10 000 - 14 999 Kč
- 15 000 - 19 999 Kč
- 20 000 - 24 999 Kč
- 25 000 - 29 999 Kč
- 30 000 - 34 999 Kč
- 35 000 Kč - 39 999 Kč
- 40 000 - 44 999 Kč
- Více než 45 000 Kč

6. Partnerský stav *

Označte jen jednu elipsu.

- Svobodný/á
- Ženatý/Vdaná
- Rozvedený/á
- Ovdovělý/á
- V registrovaném partnerství

7. Sexuální orientace *

Označte jen jednu elipsu.

- Heterosexuální
- Homosexuální
- Jiné: _____

Osobní
pohoda

Tato škála obsahuje 42 položek. Uvedte, prosím, do jaké míry souhlasíte/nesouhlasíte s každou níže popsanou položkou, učiňte tak pomocí užití následující hodnotící škály:

- 1 - Rozhodně NESouhlasím
2 - NESouhlasím
3 - Spíše NESouhlasím
4 - Ani souhlasím, ani nesouhlasím
5 - Spíše souhlasím
6 - Souhlasím
7 - Rozhodně souhlasím

8. Zde označte Spíše NESouhlasím *

Označte jen jednu elipsu.

1 2 3 4 5 6 7

Rozhodně NESouhlasím   Rozhodně souhlasím

9. Nebojím se vyjádřit své názory, a to i tehdy, jsou-li v rozporu s názory většiny lidí. *

Označte jen jednu elipsu.

1 2 3 4 5 6 7

Rozhodně NESouhlasím   Rozhodně souhlasím

10. Život pro mě je neustálý proces učení se, změn a růstu. *

Označte jen jednu elipsu.

1 2 3 4 5 6 7

Rozhodně NESouhlasím   Rozhodně souhlasím

11. Obecně vzato cítím, že mám situaci plně pod kontrolou. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

12. Lidé by mě popsali jako štědrého člověka, který je ochotný sdílet čas s druhými. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

13. Nezajímají mě činnosti, které rozšíří moje obzory. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

14. Báví mě dělat plány do budoucnosti a poté pracovat na tom, aby se uskutečnily. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

15. Většina lidí mě vnímá jako milujícího a láskyplného člověka. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

16. V mnoha směrech jsem zklamaný z toho, čeho jsem v životě dosáhl. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

17. Žiji svůj život teď a tady, velmi nepřemýšlím nad budoucností. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

18. Mám sklony si dělat starosti o to, co si o mně druzí lidé myslí. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

19. Když se podívám na svůj životní příběh, těší mě, jak všechno dopadlo. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

20. Je pro mě obtížné si uspořádat život tak, aby byl pro mě uspokojivý. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

21. Moje rozhodnutí obvykle nejsou ovlivněna tím, co dělají všichni ostatní. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

22. Už dávno jsem vzdal/a pokusy o děláni velkých změn či pokroků ve svém životě. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

23. Nároky každodenního života jsou pro mě často ubíjející. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

24. Nezažil/a jsem mnoho vřelých a důvěryhodných vztahů s druhými. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

25. Myslím, že je důležité nabývat nové zkušenosti, které vybízejí k přehodnocení smýšlení o sobě samém i o světě kolem nás. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

26. Udržování blízkých vztahů je pro mě obtížné a frustrující. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

27. Můj přístup k sobě samému pravděpodobně není tak pozitivní, jak to mají ostatní lidé. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

28. Mám pocit směru a smyslu ve svém životě. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

29. Posuzuji sám/sama sebe podle toho, co je pro mě důležité, nikoli podle hodnot, které považují za důležité ostatní. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

30. Celkově se cítím sebejistě a pozitivně. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

31. Vybudoval/a jsem si domov a životní styl, který je podle mého vkusu. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

32. Mám sklony nechat se ovlivňovat lidmi se silnými názory. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

33. Není mi příjemně v nových situacích, které vyžadují měnit obvyklé, zažité způsoby konání. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

34. Nezapadám dobře mezi lidi, ani do komunity okolo mě. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

35. Víím, že svým přátelům mohu věřit a oni zase mohou věřit mně. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

36. Když o tom přemýšlím, jako člověk jsem se v posledních letech moc nezlepšil/a. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

37. Někteří lidé se potloukají bezcílně životem, já k nim ale nepatřím. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

38. Často se cítím osamělý/á, neboť mám jen pár blízkých přátel, se kterými mohu sdílet své obavy. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

39. Když se porovnám se svými přáteli a známými, mám ze sebe dobrý pocit. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

40. Nevidím smysl v tom, čeho chci v životě dosáhnout. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

41. Někdy se cítím, že jsem udělal/a vše, co se udělat dalo. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

42. Cítím, že ostatní lidé mají ze života víc než já. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

43. Jsem si jistý/á ve svých názorech, i když jsou zcela protikladné s obecnou názorovou shodou. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

44. Jsem celkem dobrý/á v zařizování mnoha povinností mého dennodenního života. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

45. Mám dojem, že jsem se jako člověk v průběhu let značně vyvinul/a. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

46. Užívám si vzájemné společné konverzace s přáteli a rodinou. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

47. Moje každodenní činnosti se mi často zdají obyčejné a nedůležité. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

48. Většina aspektů mé osobnosti se mi líbí. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

49. Je pro mě obtížné vyjádřit své názory na kontroverzní témata. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

50. Často se cítím být zaplaven/a svými povinnostmi. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NEsouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

Přeskočte na otázku 51

Životní spokojenost

Tato škála obsahuje 5 položek. Uveďte, prosím, do jaké míry souhlasíte/nesouhlasíte s každou níže popsanou položkou, učiňte tak pomocí užití následující hodnotící škály:

- 1 - Rozhodně NESouhlasím
- 2 - NESouhlasím
- 3 - Spíše NESouhlasím
- 4 - Nemohu se rozhodnout
- 5 - Spíše souhlasím
- 6 - Souhlasím
- 7 - Rozhodně souhlasím

51. Zde označte Souhlasím *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

52. Můj způsob života se téměř zcela shoduje s mým ideálem. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

53. Podmínky mého života jsou vynikající. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

54. Jsem se svým životem spokojený/á. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

55. Dostal/a jsem od svého života téměř vše, co jsem chtěl/a. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

56. Kdybych mohl/a žít svůj život znovu, téměř nic bych nezměnil/a. *

Označte jen jednu elipsu.

	1	2	3	4	5	6	7	
Rozhodně NESouhlasím	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Rozhodně souhlasím

Děkuji
za
vyplnění

Moc děkuji za vyplnění mého dotazníku. Pokud byste měli jakékoliv otázky, či byste měli zájem o výsledky, neváhejte mě kontaktovat na emailu: simihendrych@gmail.com.

57. Vaše poznámky k dotazníku

Obsah není vytvořen ani schválen Googlem.

Google Formuláře